

MNOGO AMERISKIH VOJAKOV, ki so deležni dopusta, je sedel v evropskih počivališčih, kjer pa jim ne dajo veliko "miru", pač pa tudi nekoliko dela in mnogo zabave. Dekleta, ki so z njimi, jim strežejo, da se počutijo kot bi bili doma. Gornje je slika nekje s francoske Riviere

Macedonija in Turčija spet povod spora

MARŠAL TITO OSTRO PRIJEL GRŠKO VLADO. — STREMLJENJA JUGOSLAVIJE PŌ SOLUNU. — KAJ PRIČAKUJE RUSIJA OD TURČIJE? — ANGLIJA V VSEH TEH PROBLEMIH ZELO PRIZADETA

Ko je pred nekaj tedni Rusija preklicala svojo pogodbo sporazuma s Turčijo, češ, da v sedanjih razmerah več ne drži, oziroma da se je preživela, je bilo turški vladi jasno, da ima pred sabo problem, ki zanjo ni enostaven.

Napačna nevtralnost

Turčija je bila sicer v prijatelstvu s Sovjetsko unijo, najbolj pa še v tistih dneh, ko se je pod Kemal pašo osvobodila sultana in izvedla versko in deloma tudi ekonomsko in politično revolucijo. Rusija ji je v tem procesu dala takrat vso možno pomoč. Zavezniki so skušali tudi Kemalovo Turčijo ukrotiti z orožjem, potem se Grki posbej, Italijani pod Mussolinijem so veliko rogovillili proti nji, a Moskva pa je s turškimi aspiracijami simpatizirala in to je bilo Kemal v veliko pomoč, da se je uveljavil.

Ze pred njegovo smrtjo pa se je v Turčiji pojavila klika, ki je želela, da se turška vnanja politika Rusiji odtuji in se v nadomestilo osloni na Anglijo. Tako je bila med Anglijo in Turčijo pred to vojno sklenjena ne samo ekonomska, ampak tudi močna vojaška zveza, ki pa je ni Turčija nikoli držala. Kajti v istem času so bili v Turčiji močno na delu tudi že Hitlerjevi agenti, ki so vlado v Ankaru prepričevali, da bo zanjo najboljše, ako se izogiba vojnim obvezam in zida svojo bodočnost tako, da bo gospodarsko oslonjena na Nemčijo, ki je bila tedaj njen najboljši odjemalec. To so Turki in Ankaru v veliko nejevoljo Angležev tudi storili, a v vojni si Angleži niso mogli pomagati drugače kot da so Turkom ponujali, skupno z Ameriko, še več kot pa bi Nemci mogli dati.

Vlada v Ankaru se je v teh

mamljenjih udala poželjenju ter jemala nagrade od Anglije in Zed. držav, od Rusije in Nemčije. A v svoji vnanji politiki pa je pod plaščem nevtralnosti slednji največ pomagala. Ne sicer kot nalašč, ampak ker je po kramarsko smatrala, da ji to najbolj nese—in pa da Nemčija ne bo tepena. Pač pa da bo padla Rusija, ki ji je baš v tistih tednih, ko se je nemški poslanik Papan v Ankaru najbolj postavljaj, šlo na bojiščih najtežje. Angležem je bilo vse to neljubo, pa so smatrali, da če saj Turčijo pridobe ostati v mehkih nevtralnosti, bo že to za leglo.

Ogromna plačila za lažno nevtralnost

Ko se je Turčija izgovarjala, da zato ne more držati obljube (Konec na 4. strani.)

Čas je, da se bi unije AFL in CIO sporazumele

Vojni "prosperiteti" se bližajo zaton in Paul V. McNutt, ki je načelnik zveznega urada za mobiliziranje delavcev pravi, da bo do konca leta okrog dva milijona delavcev brezposelnih. Koliko jih bo, ko vojno z Japonci skončamo, tega ni hotel prerokovati. Bržkone več kot še kdaj prej. Saj začasno, predno se industrija asimilira in preuredi za "civilno" produkcijo. V uradih delavskih unij menijo, da je McNutt v svojih cenitvah že sedaj prenizko, kajti precej krajše je, kjer je vojna industrija vsa ukinjena in tovarno so zaprli. Kam z ljudmi — to brigo pa so prepustili delodajalci, kongres in zvezna vlada unijam. Oziroma nikomur. Delavski politični odbor (C.

Angleški toriji vodili svoj volilni boj le proti napredku po svetu

V Angliji so imeli po desetih letih 5. julija svoje prve volitve v parlament in glasove bodo sešteli šele 26. julija, ko bodo vrnjene tudi vse glasovnice angleških vojakov iz Evrope, Azije in drugih krajev po svetu.

Premier Churchill je v kampanji pokazal, da ga ni niti sedanja vojna nič izučila. Na vsakem shodu je volilce svaril, češ, ako dobi večino delavska stranka, boste dobili totalitarstvo, ker socializem druga ne biti ne more.

V sedanjih zbornici imajo toriji veliko večino. Ako jo izgube — je dejal Churchill — bo to ne samo poguba za Anglijo ampak za Evropo. Volilce je svaril, da si bo Anglija ohranila naklonjenost Zed. držav edino ako ostanejo toriji na krmilu. Toriji so na kampanjskih shodih dokazovali, da je ameriška vlada odločno za "free enterprise", a angleška delavska stranka pa ga hoče odpraviti. Če torej v Angliji laboriti zmagajo, bo ob vso podporo, ki ji jo Zed države nudijo skozi ves čas vojne in konec bo civilnih svobodščin in demokracije ne samo na Angleškem, ampak tudi v Franciji, v Belgiji, na Nizozemskem in Danskem. Tako je volilec poudarjal Churchill in ker je on v očeh ljudstva velikan v zgodovini Anglije zaradi svoje odločnosti v vojni, so mu mnogi verjeli, se zbalu in glasovali za njegove kandidate.

Volilni boj v Angliji se je torej vršil po demokratičnih pravilih, toda toriji s Churchillom na čelu so ga vodili za obvarovanje sistema, radi kakršnega je Italija po prejšnji vojni dobila Mussolinija, Nemčija, Hitlerja, Španija Franca in ves svet pa strahovito ekonomsko krizo. Churchill je bil v kampanji za obvarovanje reakcije toliko spreten, da je delavsko stranko izmaneviral v defenzivo, namesto da bi bila v ofenzivi. Kajti delavski kandidati so morali na shodih dokazovati, da njihov program ni tako strašen, kot ga jim slika Churchill, in da zmaga delavske stranke za Anglijo ne bi bila katastrofa, temveč velika pridobitev.

Volilni boj v Angliji se je torej vršil za in proti kapitalizmu — ali z drugimi besedami, na eni strani za obvarovanje sistema, ki je kriv sedanjega gorja po svetu, in na drugi za zgraditev uredbe na temelju mednarodne vzajemnosti.

Za zaveznike pomeni Nemčija nič koliko homatij in težav

Sedaj, ko se "velika trojica" spet posvetuje — razlika v nji je le, da Roosevelt nadomešča Trumana, je glavno vprašanje Nemčija, od katerem se bo zavezniška sloga gotovo razbila, ako po mnenju nekega vplivnega angleškega lista velika četvorica (Anglija, USSR, USA in Francija) ne odide od tam in Nemcem rajše z daleč narekuje, kako naj si uredi svojo deželo. Vsa dosedanja posvetovanja, posebno glede Berlina, pričajo, da ni med Washingtonom, Londonom in Moskvo še nikakega določnega načrta, kako se naj okupirano Nemčijo upravlja, pa jo zatégadelj vsaka okupacijska dežela ureja po modelu ideologije svoje dežele. Tako so Rusi dopustili v svo-

ji okupacijski zoni obnovitev političnih strank, toda le trem: komunistični, socialdemokratski in novo krščansko osnovani politični stranki. Toda le prvima dvema so Rusi dovolili izdajati tudi časopise. In ob enem so se potrudili, da naj socialdemokrati in komunisti imajo nekaj skupen odbor, da ne pride do frikej med njimi. Kajti Angleži in Američani jih bi lahko zlorabili, pa bi nastal nesporazum. Tak je torej proces "demokratiziranja" v Nemčiji, kar se Rusije tiče, a prav nič pa ga ni dosedaj v ameriški, francoski in angleški okupacijski zoni. Tam ni dovoljena nobena politična organizacija, ampak edino le

Filipini osvobojeni in japonske posesti se krčijo tudi drugje

Gen. MacArthur je dne 5. julija izjavil, da so Filipinski otoki bili tistega dne že vsi osvobojeni, in potem je nekaj dni pozneje pred filipinsko zbornico, ki je bila sklicana ob tej priliki prvič od pričetka vojne izjavil, da bodo Zed. države držale svojo besedo in Filipinski otoki postanejo neodvisna država, kakor jim je bilo obljubljeno.

Ob enem je MacArthur poročal, da so imeli Japonci na Filipinih 23 divizij, ali skupno 450.000 mož, moderno oboroženih. Ko so Američani pričeli s protikampanjo na Filipinih, jih je vzelo za zmago 250 dni. V nji je bilo 54.000 naših vojakov ubitih, ranjenih in pogrešanih. Izgube naše mornarice tu niso višete. Ampak samo na Filipinih so Japonci ob okroglo 450.000 svojih vojakov.

Filipinski otoki obsegajo 115.000 kv. milj in imajo 17.000.000 prebivalcev. To deželo so nam Japonci v dneh svojega napada na Pearl Harbor hipoma vzeli, razen da so se bitke vršile le še v utrjenih pozicijah še tedne potem. In ko se je takrat MacArthur končno na Rooseveltovo priporočilo le umaknil na varno, je rekel, da se tja povrne. To je bilo storjeno in zmaga je tu.

Filipini so kajpada za Japonce velikanska izguba, a je še veliko drugih. Zapustiti so morali Iwo Jima, Okinawa, izgubljajo v Burmi, v Nizozemski Vzhodni Indiji in trpe posledice ameriških bombnikov na svoja domačinska otočja, ki so tolikšne, da je čudno, čemu se Hirohito ne poda. Gre se pri tem Eaje v tajnih tipanjih od Japoncev tako, da naj cesar ostane, stari sistem na Japonskem ostane in pa da se Japonski prepusti saj Mandžurijo, po kateri pa stremi tudi Sovjetska unija.

Vojno z Japonsko vodijo tudi po zlomu Hitlerja največ le Zedinjene države. In zato je le od Trumana ter njegovih svetovalcev odvisno, kako se bo uredilo to zametano azijsko vprašanje, ki je stalo to deželo zelo veliko življenj in v dolarjih pa mnogo milijard.

okupacijska oblast.

Kar se v Nemčiji v teh okoliščinah godi, ni verjetno, da gremo v mir, ampak kot mnogi poznavalci svetovnega položaja trdijo, da se le pripravljamo na tretjo svetovno vojno.

Ker se o nji toliko govori, je morda bivši minnesotski guvernator Stassen v pravem, ko je dejal, da čarter, sprejet v San Franciscu, sam na sebi ne pomeni miru, ampak da je le podlaga, na kateri mir lahko šele začnemo graditi, če smo vsi zanj. Ako ne...

Slovenija sedaj avtonomna — a ne brez težav

DVA VAŽNA ZASTOPNIKA IZ SLOVENIJE GOVORILA O TEŽAVAH OSVOBODILNE BORBE. — SEJA SANSa V CLEVELANDU ZA POJAČANJE RELIFNE AKCIJE. BOJ ZA PRIMORJE SE NADALJUJE

Naši ljudje širom dežele bi radi izvedeli, kako pravzaprav je v Jugoslaviji. Se posebno pa jih zanima Slovenija. Zaraditega žele od tam poročil, na katera bi se lahko zanesli.

Dva Slovenca tukaj

Tako se je v izjemnih okoliščinah dogodilo, da je res nastala priložnost saj v par krajih slišati naše poročevalce iz starega kraja.

Nimajo časa, pa če bi se še tako radi odzvali, a zadostuje, da povedo na enem kraju, kar je najvažnejšega, drugo pa naj razširijo listi.

V San Franciscu je bil poslan za enega izmed članov jugoslovanske delegacije na zborovanje združenih narodov Stane Kraševac. Obvladuje več jezikov in je tam lahko prevajal drugim članom komisije tudi v angleščino. V borbi proti okupatorjem Slovenije, kot predava ljudem povsem resnično, je bil Kraševac ne na papirju temveč v praksi. Kaj to pomeni, si lahko predstavljajo tisti, ki so se zares borili v vojnah.

Drugi znan slovenski rojak iz Jugoslavije je dr. Slavko Zore. "Tako sem suh," je rekel nekomu, "da me tudi vaša dobra ameriška hrana ne more zdebeliti." On je v novem jugoslovanskem poslanstvu v Washingtonu eden prvih uradnikov in ob enem namestnik poslani-

(Konec na 5. strani.)

Delo za razširjenje Proletarca sedaj naša glavna naloga

Že v pričetku leta smo na tem mestu razpravljali o potrebi kampanje za razširjenje Proletarca in enako so to poudarjali mnogi dopisniki. Toda takrat so bili naši agitatorji še zaposleni z razpečevanjem kolektarja, potem z nabiranjem oglasov v Majski glas in nato z raznašanjem te revije.

Skozi poletje pa se lahko zavzamemo za nabiranje novih naročnikov Proletarcu. To ni lahko delo, a ga moramo vršiti, ako hočemo, da pride list s svojimi idejami in nauki med ljudi, katerim je namenjen.

Morda bo umestno zasnovati kako organizirano kampanjo, ampak tudi brez nje se lahko potrudimo, da dobi Proletarec skozi poletne tedne nekaj sto novih naročnikov. Ti, jaz in tretji mu morda lahko dobimo kakih pet vsaki, stotine drugih pa saj po enega, pa bo namen dosežen.

Rširanje lista kot je Proletarec je potrebno v interesu delavcev samih. Dežela se bo po vojni povrnila v "stare razmere", kar pomeni za delavce povečanje žiljenjskih negotovosti. Nastala bo stara borba za službe, stavke, boj delodajalcev za uničenje unij, sprejemane zakonov proti njim, napadi v kapitalističnem tisku na delavsko gibanje in v tem vretju se bodo marljivo trudile za svojo stvar fašistične organizacije.

Brezposelnost bo po vojni velika, ker se kapitalistični razred, ki je na vladi, ne briga, da bi kaj resnega podvzel proti nji. "Free enterprise" se ni še nikoli brigal za odpravo brezposelnosti, pač pa jo je še vselej pridno izrabljaj za toliko večje izkoriščanje zaposlenih delavcev.

V takih razmerah so organizacije in socialistično urejevani listi delavstvu še posebno potrebni. Kajti kako naj se delavec bori proti socialnim krivicam, ako ne bo imel v ta namen potrebnega znanja? Dobi pa si ga lahko v delavski politični in strokovni organizaciji in v delavskem tisku.

Proletarec služi tem namenom od kar izhaja in jim bo v bodoče. Mi — naročniki — pa mu lahko vračamo s tem, da mu pridobivamo novih naročnikov. Torej somišljeniki, kaj če se bi tega dela ob njegovi štiridesetletnici prav zares lotili?

skupno, pa se gnjavijo med sabo, kako bi druga drugi čimbolj škodile. Ta bo se posebno postruje med unijami CIO in AFL in ob enem so si marsikje v navzkrižju tudi unije posameznih zvez same med sabo. Delodajalci so tega veseli in kot nalašč, namesto da bi unijski voditelji, ki so za svoje pozicije dobro plačani, to razumeli, na rajše puste veselje sovražnikom unij in s svojimi spletkami drug proti drugemu nevarnost zanje se povečavajo. Vzrok temu vsemu je, ker je delavstvo politično neorganizirano. Dočim so unije proti skebstvu v stavnkah, pa ga negujejo v politiki. Zato so v zakonodajah brez vsake izdatne zaslombe.

Delavski department je nedavno poročal, da je bilo v ameriški industriji meseca januarja zaposlenih nad 14 milijonov delavcev, ki so organizirani v unijah, kar je več kot kdaj prej, a vendar še veliko manj kot proporcno v katerikoli drugi industrijni deželi. Ako računamo, da se število zaposlenih delavcev ceni na okrog 60 milijonov, potem je jasno, da smo še daleč od saj polovične moči. A delodajalci pa se sedaj, ko so odslavljanja v množinah že zelo na dnevnem redu, pripravljajo, da ob enem ugonobno tudi čimveč unij. Posebno na piki imajo seveda CIO. A kaj pa unije? Namesto, da bi razumele svoje poslanstvo in se zedinile proti nevarnosti

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NABOENINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpomejše do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz
Business Manager: Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Rusija dovolila v Nemčiji obnovitev treh strank — Američani in Angleži nobene

Veliko čudo nespornoma med zavezniki je, da ne vedo, kaj početi z Nemčijo, ki jo mislijo obdržati pod svojo vojaško okupacijo menda prilično let.

Mnogi poročevalci izvajajo, da le Rusija ve, kaj hoče v Nemčiji. A drugi pa bolj po ovinkih omenjajo, da tudi angleška in ameriška vlada vesta, kaj zasledujeta v nji.

Nemčija je sedaj politični vulkan Evrope. Ze pred prvo svetovno vojno je bila glavna industrialna celica vsega kontinenta in ob enem vsega sveta. Postala je isto po vojni in se zajedla v telo Evrope v teku te vojne toliko, da ko je bila izpuljena iz nje, ga boli in krvavi.

Industrija v Nemčiji ni toliko razrušena, kot so nam pravili zavezniški propagandisti, kajti brčkone so naši letalci razbili po izjavah naših izvedencev več stanovanj kot pa se dotaknili fabrik.

Ko je Hitler nastopil in grmel po radiu — in vsa ameriška radijska omrežja so mu bila takrat odprta, da ne bo tretji rajh nikdar poražen — da bo živel v svojem razširjenem prostoru najmanj tisoč let, je res izgledalo, kot da ne pretirava preveč. Kajti vse se je šibilo pod njim.

Njegov pakt z Rusijo je še bolj potrdil, da mu bo načrt uspeli, pa ga je v svojo nesrečo spremenil, kar je bilo dobro za Sovjetsko unijo vzlic njeemu takratnemu paktu z njim. Kajti prej ali slej bi se morala spustiti v borbo z Nemčijo in bilo je bolje, da je bila potegnjena vanjo sedaj, ko sta bili v nji kapitalistična Anglija in Zed. države. Ni izgledalo za Hitlerja kaj mikavno, da je ta kombinacija tako nenamenoma nastala, a pokopala ga je. In sedaj, ko je njegovega nacizma konec, kaj z Nemčijo, ki je vendarle država velikega pomena v vsakem pogledu?

Nacistični glavarji so si do zadnjega dne prizadevali zasejati razdor med zavezniki. Le tako so si upali rešiti svoj tretji rajh. Ni jim uspelo. A še tudi sedaj vztrajajo pri isti taktiki. Gre se jim za vprašanje, ali ste za, ali proti kapitalizmu? In s tem za ali proti demokraciji, kakršno poznamo v tej deželi, v Angliji in pa v njenih dominjonih.

„Velika trojca“ ve, da je le od nje vse odvisno — ali bo mir, ali ga ne bo. In priznati ji je treba, da so vodilne osebnosti v nji res za mir. Ampak niso pa se zedinile, kakšna naj bo Nemčija in tam so sedaj te tri sile skupaj, ki se — priznajmo ali ne — ne gledajo nič kaj prijazno.

Na eni strani Sovjetska unija, na drugi Anglija in Zedinjene države.

Velik del Nemčije je pod sovjetsko okupacijo. Tudi Berlin je bil do konca junija ves pod njeno oblastjo. Pa je sovjetska vojaška oblast, kajpada po navodilih Stalina in Molotova, dovolila obnovitev antifašističnih strank. In pa časopisov. Tako sta v ruski sferi Nemčije bili obnovljeni social-demokratska in komunistična stranka in namesto bivšega katoliškega centra pa krščanska demokratska koalicija kar naj že to pomeni, menda v katero bi lahko šli politično katoličani in protestanti — vsi taki, ki ne bi marali k socialistom ali komunistom.

Dalje je sovjetska vojaška oblast dovolila obnovitev glasil teh strank, po katerih je ljudstvo z užitkom pograbilo, kajti Nemci radi čitajo.

Na drugi strani pa angleško in ameriško vrhovno poveljstvo ne dovoli v svojem delu okupirane Nemčije nikakršnih političnih aktivnosti. In niti neodvisnih social-demokratskih unij ne, do čim jih je Rusija dovolila in jim dala vzpodbudo že v maju tega leta.

Kaj je vzrok tem nesoglasjam? Kapitalistični listi vam ga ne bodo razjasnili.

Vzrok je, ker hočejo kapitalistični sloji zmagovitih zavezniških dežel oteti Nemčijo za kapitalizem. Rusija, o kateri trdijo, da ni demokratska, pa skuša svetu dokazati, da ako se Nemčiji dovoli demokracijo, bo dobila tak režim in pa tak sistem, ki svetovnemu miru ne bo več nevaren.

Zanimivo je, kako skuša obnovljena nemška komunistična stranka ugajati zavezniški, to je, ameriški in angleški diplomaciji. Kar še amerškemu Browderju sedaj šteje za smrten greh, se je tam ponovilo prav v tistih dneh, ko so tu Browderju vzeli vodstvo.

Nemška komunistična stranka, kateri je dovoljeno poslovati edino v sovjetski okupacijski zoni, pravi v svojem proglašju, da je krivec te vojne ves nemški narod, vštetiš nemške komuniste. To je pravilno rečeno, kajti bilo jih je šest milijonov, predno je Hitler dobil oblast. In par milijonov več pa socialdemokratov.

Ampak — in to si lahko oboji štejejo v čast, Hitler jim je pograbil vse voditelje, pa se je ta masa iznašla v nacijskem vrtincu, ki jo je pograbil s sabo.

Značilno je dalje, da manifest nemških komunistov ponavlja v bistvu vse tisto, kar je ameriški Browder razglasil za pravilen evangelij pred več kot enim letom, sedaj pa je označen za krivo-verca v komunizmu. Kajti nemški komunistični manifest pravi, da naj v Nemčiji obvelja „free enterprise“, a obenem, da se socializira kar je godnega za podržavljenje, in pa da naj se izvede socialne reforme, ne pa da se Nemčijo spremeni v ekonomsko uredbo po sovjetskem vzoru.

Ker komunisti v Nemčiji vedo, da Moskva ni edina, ki ima

NAJVEČJE VESELJE VOJAKOV je povratek domov. Gornje je slika skupine vrnjenih naših fantov iz Sredozemlja, ob prihodu v New York.

KATKA ZUPANČIČ:

IVERI

Dnevnik...

Ljudje, ki niso nikoli pisali dnevnikov ter jih zategadelj tudi prebirati ne morejo, ne vedo, da utegnjo biti stari dnevniki zelo zanimivi. Seveda zavisi njihova vrednost in zanimivost največ od okolščin in zlasti od življenjske dobe, v kateri so bili napisani.

Oživljajo ti davno pozabljene prigode, davno zbledeli obrazi dobivajo svoje nekdanje poteze in značilnosti in obnavljajo se tudi tvoj občutki do njih. Mnogokaj se ti zdi zdaj smešno in malenkostno, kar se ti je tedaj zdelo silno resno in važno; in narobe. Semintja se v duhu potrepljaja po rami: Dobro sem naredil! Drugje se pa zopet posmehneš samemu sebi: Kakšen bedak sem bil...

Ne borem pozabiti, s kakšnim zanosom in voljo sem se lotila pisanja svojega prvega dnevnika! In nisem bila sama. V zavodu de Notre Dame nas je bila večina, ki smo zaradi odrezanosti od domačih ter vseh in vsega, kogar in česar smo bile navajene, začutile naravnost potrebo, da damo na kakšen način duška naši mnokratnim občutkom.

Rešilna misel nam je bil dnevnik. V ta namen smo si izbrale zvezke, ki so tehtale po nekaj funtov. Ali kmalu smo jih razdelile na pol, da bi zmanjšani laže ušli očem nadzorujočih sester. Nič ni pomagalo. „Brale so moj dnevnik! Zaznamovala sem si ga...“ se je hudo poparjena in jezna pritožila zdaj ta, zdaj ona. In zdelo se nam je to njihovo početje hujše od vsakega greha. To je bil skoro božji rop.

Saj nam dnevnik ni bil le kakšen statistični zaznamek, kamor vnašal datume šolskih

in domačih nalog in podobno. Bil nam je veliko več! Bil nam je kakor mati, kakor najintimnejša prijateljska duša, ki ji lahko brez pridržka zaupamo vse svoje misli, želje in dejanja, ves svoj strah in skrb, veselje in žalost, storjene napake in kes, in trdne sklepe. Pa domotožje... Marsikatera stran je bila komaj čitljiva, poplavile so jo vsej okolici prikrite solze domotožja.

Pa nekega nesrečnega dne spregledaš, spoznaš in se zaveš, da izvira ta ali oni fino ošiljeni očetek naravnost iz svetišča tvojega dnevnika in veš tudi, zakaj je posmehljivi pogled čestite sestre Alekandre obšla baš na tvojem nosu. In namesto, da bi zardela ona, zardiš ti — od sramu, od jeze in nemoči.

Zaman so me še vabile bele nepopisane strani, zaupati dnevniku nisem mogla več. Le še kako mršavo opazko tu, kakšen suh datum — to je bilo vse. Nekateri tovarišič so navkljub vsemu še trmasto nadaljevale, poslušujoč se samo zanje razumljivih znakov in besed ter sproti izmišljenih fraz.

Kolikor vem, je bila ena sama, ki si je našla drug izhod. Omislila si je kar dva dnevnika: enega je pisala za nune, drugega zase. Prvega je upravljala v predal, od drugega se ni ločila niti ponoči. Kajti medtem ko je v prvega zapisovala bolj ali manj okičene vsakdanjosti, si je pa v drugem privoščila vse, kar ji je bilo všeč in ne všeč. Skritizirala je v njem ves samostan, vzkiž in vzdolz, pa tudi nune, ki so se ji zdele krivične. Celoz raznimi ne posebno častnimi vzdevki jih je opletala. Tako da je njen „šmir“ presedel že nam ter je nismo več marale poslušati, ko nam ga je čitala.

besedo v Evropi, je razumljivo, čemu so previdni. Ampak v state departmentu v Washingtonu in v foreign officu v Londonu se tudi razumejo na take stvari in si predstavljajo: danes ste vi za naš sistem svobodnega podjetništva, jutri pa boste za komunizem.

Čemu pa angleška in ameriška vlada ne dovoljujeta obnovitev političnih strank v Nemčiji?

Zanimivo vprašanje, kajne?

Kajti če hočejo zavezniški dovoliti obnovitev demokratičnega gibanja v Nemčiji, morajo to storiti edino, ako dopuste pristajanjem tistih, ki so za demokracijo v Nemčiji umrli v jetniških taborih, ali na vislicah, ali pa bili ustreljeni „na begu“, da sedaj oni vzamejo vodstvo.

To pa so radikalne stranke — to so ljudje, ki ne verjamejo v stari red in zastran tega so nastale težave med zavezniki. Angleži in Američani so za demokracijo in pri tem pozabljajo, da je v svoji obliki Nemčiji ne morejo dati, ker je kapitalizem že preživela. Le zato je šla v fašizem. Sedaj ji bi le socializem mogel pomagati, toda ako ga ji zavezniški, to se pravi, Angleži in Američani ne bodo dovolili, bo morala znova v fašizem, in to ne po svoji krivdi.

JOSKO OVEN:

RAZGOVORI

Ko sem to pisal, je bilo 4. julija — praznik ameriške neodvisnosti. Dan je bil lep. Ze zjutraj je izgledalo, da ne bo vroče.

In kot je že stara navada, je bil ta dan tudi letos praznovan s streljanjem in s paradami. Tudi v naši mali naselbini (Clarendon Hills), kjer živimo, je bilo streljanja že od ranega jutra. Je pač to dan za mlade in stare otroke. Streljaš lahko brez skrbi, ker je tega dne vsak pok patriočen.

Četrti julij je tudi za nas velikega pomena. Znači ustanovitev velike republike, katera je v malo več kot v poldrugem stoletju postala ena najmočnejših držav na svetu. Ta dinamični razvoj takozvane kapitalistične industrialne demokracije ima svoj začetek v revoluciji, katere simbol je ta praznik. To, da je tisoče naših ljudi dobilo zavetje v nji in marsikdo kos zemlje, in da so vsi skupaj pomagali graditi to ogromno bogastvo, s katerim se sedaj Severna Amerika upravičeno ponaša, je tudi resnica. In nihče ne more trditi, da ti naši ljudje niso bili dobri državljani. Bili so, kot so še danes.

Tisoče sinov naših izseljencev se je borilo in se še bori v tej, kot so se borili v prejšnji svetovni vojni. In ni ga boljše po vsem širnem svetu, ki ne bi bilo napojeno s krvjo naših sinov. S tem smo si gotovo zaslužili, da se smemo nazivati za ameriške državljane.

Pri nas in v stari domovini

Kot je že običajno, kadar tu praznujemo 4. julij, se ob enem vrši mnogo piknikov ter raznih drugih zabav. Na njih govorniki poudarjajo zasluge ustanoviteljev, na unjskih zborovanjih pa se govori tudi o potrebi po izboljšanju delovnih razmer, o stavkah, o vojni, o sinovih in hčerah, kateri so na raznih bolj ali manj, o mrtvih, katerih ne bo več nazaj, in o živih, ki so v bitkah bili trajno pohabljeni. In poleg vsega tega so govorniki razglabljali tudi o miru, ki naj sledi tej vojni. Pa o problemu brezposelnosti, ki pride po vsaki vojni. In o stoterih drugih stvareh.

Na slovenskih priredbah so 4. julija govorili tudi o naših krajih, ki smo jih zapustili pred tridesetimi in štiridesetimi leti. In kadar v senci dreves zaori slovenska fantovska pesem, ki je neizogibna, kadar se par naših fantov snide kje pod drevjem pri čaši piva — takrat jih misel nedvomno povede nazaj v rodno vas. Morda je njena slika le še moten posnetek iz davnih dni, ali pa se ti prikaže v vsej jasnosti, ko si pri delu v tovarni, ali v rudniku. Postane ti pred očmi živa in čudovita, kadar te noga zanese v naravo in čuješ našo pesem. In ob taki priliki se marsikdo vpraša: „Sta moj oče, mati, še živa? In pa sestra ter brat? Ali sem jim pomagal, kot bi bila moja dolžnost?“

To ni vprašanje mojega ali tvojega očeta, brata ali sestre. To je vprašanje tisoče sester in tisoče bratov, ki so danes v potrebi.

Ko sem čital grozne opise tolovajstev, ki so jih uganjali naši in nemški fašisti, — kako so morili in požigali po naši Dolenski, Belokrajini in drugih krajih slovenske zemlje, mi je skoro kri zledenela. Kako neki je mogel naš slovenski človek pasti v tolikšno nižino, da je v imenu vere in firerja kral, požigal in pa moril svoje lastne otroke?

Samo zavest, da je bilo takih izdajalcev le peščica in da je ogromna večina naših ljudi stala na strani junških partizanov, v boju ne samo za Jugoslavijo, ampak za vse človeštva, ti da vero, da je bil in je naš narod zdrav in pošten. In pa da se je v tej borbi odlikoval kot le redkokateri drugi narod.

In o teh ljudeh, o tem narodu, ne pa o izdajalcih, se sedaj govori. Narod, kateri se je otre sel hlapčevstva, ki je viselo na njemu kot črna sunknja skozi dolga stoletja, narod, kateri gleda v bodočnost s ponosom in živo vero, ki si jo je pridobil v borbi in trpljenju — ta narod

bi ponižno trkal na duri. Pač pa nam kliče: „Ako ste se rodili v slovenski zemlji, če ste razumeli in čutili naš boj, katerega smo vojevali, ne šele ko je bil sovražnik že premagan, ampak ne prosil, ta narod ni berač, ki takoj od početka, ko je izgledalo, da je zmagovalc, torej v dneh, ko je izgledalo, da je zmaga za nas brezupna, tedaj storite svojo dolžnost. Pomagajte nam z zdravili, semeni in drugimi potrebčinami. Storitote kot svojo bratsko dolžnost!“

To so besede, ki nam jih govore ljudje v stari domovini. To niso več besede takih, katerih kolena so oguljena od klečanja. To so besede borcev žuljevih rok, raztrganih oblek in razdrapanih čevljev. Ampak so ponosni, ker zro proti solncu. In danes so še posebno ponosni, ker je njihna gruda zopet svobodna. V borbi zanjo je padlo mnogo sinov in hčera — slava jim!

Zato je prav, da kjerkoli se snidemo, kjerkoli se zbere skupina naših ljudi skupaj, je prav in pošteno, da izvršimo svojo dolžnost v pomoč ljudem tam finančno in moralno. Pomagajmo SANSu.

Frank Smith, ki je zaposlen v SANSovem uradu, je zelo pridelen delavec. Izročil mi je novo zbirko pesmi iz zapuščine pesnika Kajuha (Karlo Destovnik), ki je padel blizu svojega rojstnega kraja v Soštanski dolini na Štajerskem februarja lansko leto. Mirko G. Kuhel, ki je to zbirko priredil, pravi v uvodu med drugim: „SANS z veseljem razmnožuje te pesmi med ameriški Slovenci, da boljše umajajo tudi kulturni doprinos mladih pesnikov in pisateljev, ki so prišli na površje tekom osvobodilne vojne in kojih dela pričajo, da velikanska katastrofa, ki je zadela našo staro domovino, ni le samo pokazala kolosalno veličino slovenskega naroda v borbi za svobodo, temveč tudi porodila bogate talente, ki bodo bogatili slovensko književnost v njeni svetli bodočnosti.“

Ta zbirka pesmi, iz katerih sije vera, moč in ljubezen, in upanje vzlic neskončnemu trpljenju, je zrvalo skoro vseh naših upornikov. Te pesmi so testament naših mladih, kateri so ljubili življenje kot ga ljubi vsak mlad človek; a ljubili so svojo zemljo, poštenje in ideal svobode bolj kot pa vse na svetu.

Jaz bi dal njegovo uvodno pesem za epilog v počast vseh naših pesnikov-mučenikov:

NAŠA PESEM
Moja pesem ni le moja pesem,
to je boj vseh nas.

Moja pesem ni le moja pesem,
to je, krik vseh nas!

Biti mlad v teh težkih časih,
to se pravi:
brez mladosti biti mlad,
zreti starega sveta propad,
skrivati premnogo nad,
to se pravi biti mlad...

Pa je vendar sreča biti mlad,
biti mlad in poln nad!

Tole mi ne gre v glavo?

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

Reakcionarjem ni zameriti, da jim je vsled sporazuma med ljudstvom poljske republike za stvoritev edinstvene vlade toliko slabo. A ne gre mi v glavo, čemu se nad sporazumom toliko gnajvo taki, ki trdijo, da so za demokracijo, to mi nikakor ne gre v glavo.

POVESTNI DEL

VLADIMIR RIJAVEC:

PREDMESTNI HOTEL

Tam v predmestju, kjer se ulice, ki jih tvorijo lesene vrtnice ograje in eno- ali celo dvonadstropnice z majhnimi okni, napol trhlimi in škripajočimi vrati ter starinskimi vhodi zožijo; kjer brez vsakega sistema zavijajo sedaj na levo, sedaj desno, da se ponoči, ko jih obseva le redke petrolejske svetiljke, izgubiš v njih, če jih dobro ne poznaš; — tam, kjer stanujejo ljudje v kletih, ki zaudarjajo po gnibli, plesni, boleznih, lakoti in mrazu, kamor nikdar ne pogleda sonce in ki ne premorejo niti toliko razkošja, da bi se moglo v njih udobno naseliti siromaštvo; — tam, kjer se podnevi in v večerih podijo bosji, raztrgani, umazani in jetečni otroci, ki se takoj skrijejo, čim te zagledajo, ker si nepoznan zašel v kraljestvo, v katero ne spadaš; — tam, kjer sivi, oguljeni tovarniški dimniki mažejo s sajami šipe na oknih in polnijo z dimom ulice, ki jih v mestu imenujejo "grešne" in ki se ti v večerih zdijo tajinstveno temne, tihe in kot izumrle, pa so vendar polne življenja, razdejavajočega se v pritajenem joku, krepkih kletvah, v šepetu tesno stisnjenih bitij, v vzdihih strasti in bolečine in v ponujajočih se ti telesih; — tam, kjer se ljudje le malokdaj ali nikdar ne smejejo, ker jim je borba za kruh tako zagrenila življenje, da vsako noč in v vsakem trenutku iščejo pozabe v krčmah in zakotnih bordelih, — — — tam sredi vsega tega stoji in kraljuje nočni hotel "Dubrava". Malo ali nič se ne razlikuje od domov, ki so mu sosedji, — — — le okna so mu noč in dan zakrita z rdeče-progastimi zastori in neredno se pred njim ustavljajo elegantni avtomobili, iz katerih previdno in oprezno se ogledujejo jzstopajo gospodje, si potiskajo klobuke globoko na oči, si dvigajo ovratnike in se zavijajo v šale, da jih ne bi spoznalo kako radovedno in nezazeljeno oko.

Moji tovariši večkrat zahajajo tja. Pravijo, da radi. Smejejo se mi, kadar odbijem povabilo, naj grem z njimi.

"Ti ni všeč tam? Ti je premalo ali preveč veselo? — Samo enkrat si bil z nami — — —"

"Da. — — Enkrat. — — Samo enkrat — —"

Ne vedo za droben dnevnik, skrit med mojimi knjigami, ki je in bo ostal samo moja tajna. Drugi ali tretji dan po tisti neprespani noči sem ga našel na svoji mizi in nikdar si nisem poskušal razjasniti, kako je prišel tja. Čemu tudi?! Saj se ne bi zaradi tega prav nič spremenilo.

Samo enkrat — — —

"Semkaj zahajate?" sem se začudil, ko so mi prvikrat pokazali "Dubravo" od zunaj.

"Ne sodi po zunanosti," so me opomnili, ko smo že vstopili skozi nizek vhod in ozka vrata

na divan, zaprla oči in si odpela obleko. Mirno, hladno, brezstrastno, — službeno.

Ostal sem pri vratih.

"Kaj čakaš?" je vprašala nestrpnost. "Nisem že dovolj ponižana, da me ponižuješ še ti? — Sem ti slabša ali grša od drugih? — Ali sem morda tudi tebi prehladna, kot sem drugim?"

Obrnila je glavo k zidu, da bi skrila solze v očeh in dušila jok, ki jo je tiščal v grlu.

"Dokončaj, po kar si prišel! — — — Dokončaj in pojdi! Pojdi, prosim te! — — Ah, zakaj sem te morala srečati!?"

Vsedel sem se k njej in ji dvignil glavo, da jo je naslonila name.

"Kako ti je ime?"

Dolgo je molčala, predno mi je odgovorila.

"Vera."

Dve solzi sta se ji utrnili izpod vek in ji spolzeli po licu na mojo roko.

"Oprost! — — — se skušala nasmejniti. "Oprosti, da sem taka, — — ali ne morem — — —"

Pretežko mi je."

Drugi dve solzi sta se ji zalesketali na licu. Veliki, lepi, jasni. Pritisnil sem ustnice na sled, ki sta jo bili zapustili za sabo. — — — Dvignila mi je roko in jo poljubila. Hotel sem ji jo odtegniti, pa mi ni pustila. — — — Rahllo podrtavanje telesa jo je izdalo, da tiho joče.

Božal sem jo po laseh in po licu, dokler se ni umirila.

"Ti je lažje, Vera?" sem jo vprašal polglasno.

Ni mi odgovorila. Zaspala je. Daniti se je pričelo. Rdečkastorumen svetloba svetiljke, ki nama je razsvetljevala sobo, je počasi bledelela. Zgodnje jutro je mešalo svoje žarke z njo in ji jemalo čar, ki ga ji je dajala noč. Rosne kaplje so polzele po okenskih steklih in jasne pogled na streho in dimnike hiš na nasprotni strani ulice.

Previdno sem vstal. Se vedno je držala roko v svoji in jo stiskala, kot da jo noče izpustiti. Dihala je mirno, usta so ji bila nalanko odprta, lasje so se ji razpustili in se ji vsipali po čelu; — — — lepša se mi je zdela kot zvečer.

Vrata so jezno zaškripala, ko sem jih odprl.

"Zbogom Vera!"

V spodnjih prostorih je bilo še vedno veselo. Tovarišev nisem našel več.

Tricetr na štiri. — Hitel sem po blatnih, mračnih ulicah, ki so mi izgledale, da so brez kraja — — — in šele ko sem se izmotal iz njih, mi je postalo v duši lažje in svetlejšje. Zalostne Verine poglede pa sem še vedno čutil v sebi.

Glava mi je bila težka in noge trudne, ko sem se vrnil v svojo sobo. Oblečen sem se vrgel na posteljo in še v tistem trenutku zaspal.

Solnce je sijalo v sobo, ko sem se prebudil. Pol dvanajstih. — — — Tramvaj je zdrdlal mimo okna; na stopnišču se je oglasil zvonec pobirača smeti; na drugi strani ceste je raznašalec "večera" ponujal svoje časopise.

"Večer! — — Današnji Večer! Samomor učiteljice — — Večer!"

Pol dvanajstih! Skočil sem pokonci. — — Sicer pa: čemu sila? Predavanja sem tako ali tako zamudil!

"Večer! — — Samomor z veronalom!"

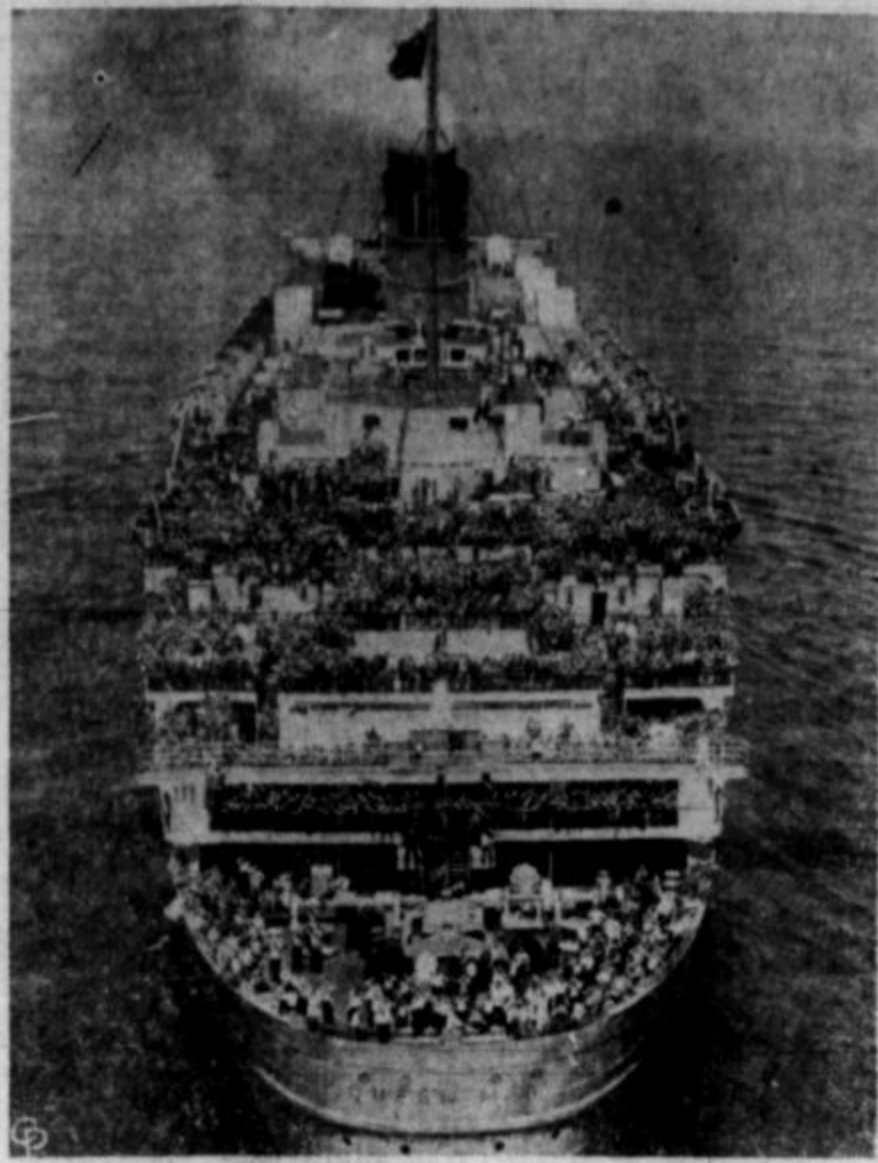
Kot da sem današnjo noč presanjal! Težke, nenavadne sanje! — — Povsod me spremlja dvojje solznih oči, ki se jih ne morem otresti. Kot da so se pripile name; — — kot da so postale del mene!

"Večer! — — Samomor nezaposlene učiteljice! — — Današnji Večer!"

(Konec pride.)

Na Finskem pouk angleščine obvezen

Finska je določila za svoj mednarodni jezik angleščino in pouk v njenih višjih šolah je v angleščini obvezen. Vrh tega je finska vlada odredila, da se mora v višjih šolah tudi v ruščini (tj. upeaotveiz) vazhrditi čini poučevati več kot doslej.

PARNIK "QUEEN MARY", ki je znan mnogim ameriškim Slovcem vsled vožnje po njemu, prevaža skozi vso to vojno vojaštvo. Gorje je slika ob njegovem nedavnem prihodu v New York, ko je bilo na njemu 12.326 vojakov. To je že precejšnja armada in za en parnik celo mesto.

O DRUŽABNEM VEČERU, SHODU IN DRUGEM

Chicago, Ill. — V torek večer 3. julija se je vršil družabni večer v Bergerjevi dvorani na Lawndale. Na ta družabni sešatek se je pričakovalo (in zato se ga je tudi v naglici sklicalo) Staneta Kraševca, ki je bil jugoslovanski delegat na konferenci v San Franciscu. Ali na žalost so mu zadnje uro preklicali dovoljenje za pot po aeroplanu. Ni preostalo drugega kot poslužiti se prvega vlaka, da pride saj na shod, ki se je vršil drugi dan 4. julija v South Chicagu. Mrs. Berger je pripravila izvrstno večerjo za določeno število ljudi. Serviralo se je takoj po 7. uri kot namenjeno in ob osmih so pa prihajali drugi, ki niso imeli večerje rezervirane. Priznanje moram dati bratu Kuhlju, tajniku SANSa, da se je zadnji moment, ko je zvedel, da Staneta Kraševca ne bo, zelo dobro pripravil za referat o najnovejših zanimivostih, ki so se dogajale po osvoboditvi Jugoslavije, posebno pa Slovenije. V naglici je prestavil članek iz lista Borbe, ki izhaja iz Beogradu in je pisan v cirilici. Članek je ves posvečen Sloveniji oziroma partizanom in osvoboditvi Ljubljane. Ker sem prepričan, da ga bo Mirko objavil, zato se ne bom spuščal v komentiranje ali citiranje. O sestanku naj omenim to, da je bil skoz in skoz zanimiv in takih bi več potrebovali, da bi si bolj čistili pojme in gradili organizacijo SANSa. Po Kuhelnovem uvodnem govoru je sledila vrsta vprašanj nanj, tako da je postal že hripav in se mi je že smilil. Veliko mu je bil v pomoč Joško Oven, katerega je poklical, naj tudi on kaj spregovori. Kdor pozna Joškota, ve, da govori iz srca do srca. Na pravil je vtis, da boljšega ni mogel. Škoda, da je tako zaposlen v privatni industriji, ker takega človeka kot je on bi SANS potreboval za stalnega potovalnega organizatorja. Ob koncu je podpisani apeliral na vse navzoče, da kdor še ni član SANSa, naj se pridruži eni ali drugi podružnici in aktivno sodeluje v korist stare domovine, ker potreba je sedaj ravno tako velika kot je bila v prošlosti. In vprašanje Trsta, Gorice in Koroške še ni rešeno.

Drugi dan 4. julija pa se je vršil shod in piknik, katerega so priredila jugoslovanska društva v South Chicagu. Udeležil sem se ga z grupo southsidečanov. Vozil sem se z rojakom Jakopičem, ki me je povabil v svoj avto, ker je imel več prostora kot Berger, s katerim sem bil domenjen. Hvala obema. Piknik je bil zelo dobro obiskan. Navzočih je bilo okrog petnajst sto ljudi. Tistih Slovencev, ki so pod kontrolo duhovnikov, ni bilo zraven, akoravno žive v bližini, kjer se je piknik vršil.

Okrog potete ure se je pričel govorniški program. Otvoril ga je predsednik združenega odbora (imena se ne spominjam), ki je predstavil Mirko

Kuhlja, tajnika SANSa, on pa je nato predstavil Stane Kraševca. Avdijenca ga je burno pozdravila. V nad eno uro dolgem govoru je orisal začetek borbe pa do konca. Omenil je, če bi hotel orisati vse podrobnosti, ki so se dogajale, bi moral govoriti dva dni zaporedoma. Tolmačil je zakaj je jugoslovanska armada pokazala tako malo odpora in je tako hitro kapitulirala. Omenil je, da je bil vsak tretji oficir nemški špijon, to pa po zaslugi čaršijske beogradske diktatorske vlade. Izvajal je datje, da se je podtalno uporniško gibanje pričelo že leta 1929, ko je pokojni Aleksander proglasil diktaturo in bi izruhnilo prej ali slej tudi če ne bi prišlo do vojne, ker razmere so bile tako žalostne, da jih ljudstvo ne bi moglo več dolgo prenašati. Kmalu, ko je jugoslovanska vojska kapitulirala, je bil v Sloveniji sklican sešatek vseh tajnih in javnih strank za formiranje Osvobodilne fronte. Pridružili so se vsi voditelji, razen nekaj klerikalnih in zagrizenih liberalnih se je temu uprlo, ker so hoteli ostati zvesti čaršijskim režimovcem. Ti so potem organizirali Belo in Plavo gardo. Sodelovali so z nacisti in fašizmom ter pomagali ubijati svoje lastne ljudi in požigati slovenske vasi. V dokaz, kako je bilo ljudstvo naklonjeno osvobodilni fronti je omenil, da je samo Ljubljana dala nad deset tisoč partizanov in ljubljansko ljudstvo je skoraj stoodstotno sodelovalo s partizani. Če se pomisli, kako je bila Ljubljana zastražena po okupatorju in ograjena, so Ljubljancani vzlice temu prinašali za osvobodilno fronto na tone živeža in zdravil vsak dan. Ko so nacisti in belogardisti videli, da se bodo morali pred močjo osvobodilne fronte iz Ljubljane umakniti, so podminirali vsa važna splotja, da jih bodo porušili pred umikom. Nakano pa so jim preprečili ljubljanski delavci, ki so odstranjevali žice zvezane za razstrelbo. Partizan Kraševac je povedal veliko zanimivega in seveda mnogo tudi žalostnega. O številnih vaseh, ki so porušene in požgane, nad milijon osemsto ljudi ubitih. Povedal je tudi, da od začetka ni bilo nikarkršnega sodelovanja s strani Hrvatov, ker so mislili, da so dosegli kar so želeli: svojo nezavisno Hrvaško. Ravno tako se s strani Srbov, ker so sanjali o Veliki Srbiji. Vsega tega so krivi stari režimovci, ker so ustvarjali sovraštvo med Srbi in Hrvati; seveda, s Korošcem na čelu vlade pa sovraštvo Hrvatov in Srbov proti Slovcem. Povedal je, da vse to sovraštvo je sedaj minilo in vsi narodi v Jugoslaviji so stoodstotno združeni. Tisti pa, ki so in bi delali razdor so odstranjeni ali pa so pobegnili. V tujini lahko tujijo kot volkovi, a jugoslovanskih narodov ne bodo razdružili. Povedal je še mnogo zanimivega ali čas in prostor mi ne dopušča, da bi vse opisal. Bom rekel takoj, kot je rekel Stane Kraševac,

saj boste v kratkem izvedeli od svojih ljudi iz starega kraja.

Takih ljudi kot je on smo ameriški Slovinci lahko veselili, da pridejo med nas. Užitek ga je poslušati. Pozna se mu, da je v štiriletni borbi veliko pretrpel. V svoji mladi moški dobi je že skoro osivel. Kdor na vse to pomisli, mora takega človeka iz srca pozdraviti in mu klicati, "dobrodošel v naši sredini!"

Ravno ko to pišem, mi je prišlo na misel. Bilo je še pred to vojno, ko se je mudil v Ameriki ljubljanski škof Rožman v direktoriju Slovenskega narodnega doma v Clevelandu, ko je gotova skupina na vsak način hotela, da Rožmana pozdravi

predsednik direktorija. Temu sem se na vso moč uprl in večina je odločila, da ni bil pozdravljen v imenu doma. Zdad se vidi, kako sem imel takrat prav in z mano oni, ki so glasovali proti predlogu. Dom bi imel danes madež, ako bi bil pozdravil izdajalca slovenskega naroda. Tako pa je čist in je lahko ponosen na to. "Ameriška domovina" me je takrat napadla in obdajala z nizkotnimi imeni, kakor tudi tisti, ki so sedeli na fencu. In A. D. v svoji zastrupljeni zagrizenosti misli še danes, da je imela takrat prav in da ima še danes. Ampak svet se vrtil in pika.

Louis Zorko.

Nova Bolgarija se oslanja v svoji politiki samo na zaslonbo U. S. S. R.

Strah pred Grčijo. — Sofija pod ruskim vplivom. — Odnosaji z Jugoslavijo še neurejeni. — Macedonsko vprašanje ima po zaslugi Tita še svoj stari sporni pomen

Ena izmed dežel, ki je v tej vojni svojo notranjo in vnanjo politiko popolnoma spremenila, je Bolgarija. Prej so je imeli v oblasti skoro neprekidno promemski oficirji s promemskim dvorom. Pa tudi Mussolini si je bil skušal najti na Bolgarskem za svoje imperialistične ambicije trdnih tal, ko je poročil pokojnega bolgarskega kralja z Emanuelem in Ilenino hčerjo.

Ker pa osišču ni šlo po sreči, je morala prejšnja vodilna vladna kasta na Bolgarskem pasti in vlada je lani prešla v področje ljudi, ki so vso svojo politično kariero in bodočnost Bolgarije oslonili na Moskvo.

Bolgarija je bila zaveznikom sovražna in bila je dejansko v vojni proti Grčiji in Jugoslaviji. Zato se Bolgari posebno prve boje, ne zaradi Grčije, ampak ker ima grška vlada zaščito dveh zaveznikov velesil. Constantine Poulos je napisal za ONA o političnih razmerah v sedanji Bolgariji sledeča razglabljanja:

Sedanja bolgarska vnanja politika je usmerjena močno v pro-rusko smer, toda vzroki tega so mnogo globlji kot dejstvo, da se nahajajo ruske čete na Bolgarskem.

Bolgarski narod se ne more znebiti strahu, da utegne Velika Britanija in Zed. države podpirati grške teritorialne zahteve napram Bolgarski. Ob enem pa se ljudstvo v polni mери zaveda dejstva, da pripada Bolgarija v tej dobi 'interesnih sfer'—dokler bo ta formula veljala v mednarodni politiki—v področje ruskega sveta.

Tudi novega vplivnega komunističnega pokreta ne velja pozabljati v zvezi s tem, kajti to gibanje si prizadeva prikrojiti bolgarske zadeve potrebam in zahtevam Rusije.

Prepričanje, da utegne sovjetska Rusija zagovarjati in štiti Bolgarijo o priliki mirovne konferencie, ima ogromen vpliv na razvoj in na smernice bolgarske vnanje politike in je eden najvplivnejših faktorjev, ki drže skupaj takozvano 'domovinsko fronto' navzlic prevladovanju komunistov.

Vprašanja reparacij niti vlada niti narod ne vzemata resno v obzir. Jugoslovanska vlada je poslala v Sofijo posebno komisijo za reparacije, ki si prizadeva na vso moč, da bi rešila vsaj nekaj jugoslovanskega imetja, ki je bilo odnešeno iz onih predelov jugoslovanskega ozemlja, katere so bolgarske čete zasedle, ko je bilo treba razbremeniti nemške okupacijske sile. Ta komisija dozdaj ba je ni imela mnogo uspeha.

Glede reparacij za Grčijo pa Bolgari sploh ne razpravljajo več, ker se nadejajo, da jim bo uspelo izogniti se jim popolnoma. Zelo verjetno je, da bodo Bolgari odgovorili na grške teritorialne zahteve s protinapadom, in sicer tako, da bodo stali svoje lastne zahteve na grška ozemlja. Trenotno se vsi bolgarski politiki in uradniki vlade skrbno ogibajo razpravljanju o bolgarskih zahtevah do izhoda na Egejsko morje.

Samo socialisti, komunisti in levičarski agrarci si zares žele —med vsemi političnimi strankami na Bolgarskem—mirnih in odkritosrčnih odnosajev z Grčijo. Toda njihova težka naloga prevzgoja naroda v smotru razumevanja neobhodne potre-

be, da se balkanski narodi spozrazumejo med seboj, je silno otežkočena radi prenapete grške propagande. Grška vlada sama podpira hujskanje in proklamacije kot: "Naprej v Sofijo!" Ali: "Začigmo Sofijo!" ali "Grki morajo zasedati Bolgarijo za 55 let!"

Komunistični pokret še ni opustil svoje ideje, da se ustvari unija vseh južnih Slovanov. Propaganda v tej smeri je postala nekoliko bolj tiha, toda več radi sedanje hladnosti napram tej ideji na strani maršala Tita, kot radi opozicije med bolgarskim narodom samim, ki ni tako močna, da bi jo preprečila.

Glede macedonskega vprašanje je zanimivo, da se vključuje v federativno Jugoslavije, in sicer kot avtonomne enote, popolnoma zatrla vse bolgarske zahteve po tem ozemlju, za katero je bilo toliko prepričav. Toda navzlic temu je neko macedonsko društvo v polnem razvoju in naporno deluje za ustanovitev 'večje Macedonije', katere prestolnica naj bi bilo grško pristanišče Solun.

Vse te podrobnosti o bolgarskih vnanje političnih smernicah dajejo morda na prvi pogled sliko, ki je videti nekoliko neskladna in nejasna. Toda v bistvu so Bolgari v vseh teh vprašanjih svojih odnosajev z zunanijim svetom mnogo bolj realistični kot je mogoče premeriti v brzini.

Velika večina bolgarskega naroda navidezno še ni opustila nobene zgodovinskih bolgarskih teritorialnih zahtev in jih namerava prej ali slej na novo postaviti —neglede na to, da so njihova upanja trenutno precej kompromitirana radi vojaške zveze, katero je bila Bolgarija sklenila s Hitlerjevo Nemčijo.

Vlaki med Berlinom in Moskvo spet vozijo

Dne 21. junija — štiri leta po nemškem napadu na Rusijo, je odšel iz Berlina prvi osebni (ekspresni) vlak v Moskvo. Vozila bosta tja in nazaj dva vlaka po dvakrat na teden. Vožnja vzame tri dni.

Tudi železniški promet med Prago in Bratislavo je spet uspostavljen.

Število političnih jetnikov v Indiji se krči

V Indiji se je število političnih jetnikov skrčilo s 13.000 na en tisoč in angleška oblast obljublja Indiji več svobode.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERISKI DRŽAV. LJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Zedinjenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavo Zed. držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedniški Zedinjenih držav in Poedine države z glavnim mestom, številom prebivalstva in velikostjo.

Cena knjižice je samo 50 centov s poštino vred.

Naročila sprejema:

Knjignora Proletarica
2301 S. Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

Najboljši pripomoček pri učenju angleščine za starejše, ali mlajšim za učenje slovenščine je DR. KERNOVO

"ANGLEŠKO-SLOVENSKO BERILO"

"English-Slovene Reader"

Cena \$2.00 s poštino vred

Naročila prejema

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave., CHICAGO 23, ILL.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Vprašanje Primorja je prišlo v svet največ po zaslugi invazije Titove armade v Gorico in Trst. Kdo pa bi v ameriški ali pa v angleški, ali pa v ostali svetovni javnosti kaj vedel o tem, če ne bi bila Jugoslavija že pod okupacijo oborožena dežela, in pa odločna, da si izvojuje svoje pravice.

Cudno, kako tudi nekateri drugače razumni ljudje ne priznajo resnice, da le, ker je jugoslovanska osvobodilna borba udrila na Primorsko, kamor jo Angleži in z njim vred Američani niso hoteli, smo dobili v ameriškem časopisu nešteto kolon prostora o tem vprašanju. In čeprav so bile večinoma sovražne, kaj zato! Dosegle so svoj namen nenamena. Javnost se je poučila, da je na svetu mesto, ki se imenuje Trst, in da je blizu njega Gorica, in da sta bili ti dve mesti Italiji podarjeni v prejšnji svetovni vojni v zvezi s protestom ameriškega predsednika Wilsona.

Kdo naj brani Primorje? Wilsona nimamo več in tudi ako bi Roosevelt še živel, liberalen kakor je bil, je bil vse preveč sprijaznjen s papežem. In kaj je pomenil papež za julijsko krajino, menda tu ni treba naglašati.

Tito je prilično vedel, kaj ga bo doletelo, ko se je odločil okupirati Gorico in Trst. Citateljem tega lista je lahko znano, da smo venomer poudarjali: Kakor v prejšnji vojni, tako i v sedanji, preti Sloveniji ista nevarnost od zaveznikov, s to razliko, da sedaj ni več nobenega Wilsona na njeni strani. Razen morda Stalin.

Tito mogoče ni velik državnik, ali pa je celo večji, kot si ga njegovi oboževalci predstavljajo. Ampak čeprav ga je zavezniški vrhovni poveljnik feldmaršal Alexander prisodobil Hitlerju in Mussoliniju, je točno vedel, da ga je v to obdobju le zastran propagande, ki naj bi proti zahtevam Slovenije po Primorju obveljala v Angliji in Ameriki. A zmagal je koncem konca Tito. In slika v tej številki priča, da je šel angleški feldmaršal k njemu in sta se sporazumela tako, kakor je bilo v danih okoliščinah mogoče. Ampak če bi bil Tito res tak tolovaj, čemu pa bi ga Angleži in Američani končno vendarle priznali? In zakaj bi mu dali Postojno, Vipavo, Ajdovščino, Idrijo itd.? To so čudna vprašanja in novi predsednik italijanske vlade smatra, da morda ne bo napačno, ako Italija in Jugoslavija vzajemno rešita, kar pa se bržkone še ne bo zgodilo. Kajti isti italijanski premier je ob enem izjavil, da je njegova dežela odvisna za svoj obstoj od

milosti zaveznikov — to se pravi — od Zed. držav in Anglije. Treba ji je premoga, železa in stoterih drugih reči. Naj se v nji dogodi še taka revolucija, ako ne dobi potrebščin od imovitih dežel, je vse zaman.

Bernard Shaw je svetovno znan književnik, a v poslednjih letih slovi le vsled svojega sarkazma. Star je 87 let, pa še vedno poln muh. V minuli volilni kampanji je dejal, da je komunist. Potegnil se je za par kandidatov komunistične stranke, češ, da delavska stranka cepi glasove, ker je imela kandidate proti njim. Shaw zmerom kaj reče tako, da je zanimivo. In tako je bilo tudi v tem slučaju. Pravi, da je Sovjetska unija dobila komunizem zase iz Anglije, in da sta obe deželi zmagali vsled njunega vzajemnega komunizma. ko bi to trdil kdo drugi, bi časopisje na take izjave niti porajtalo ne. Ampak kar Shaw reče, velja zapisati. Ta isti Shaw, ki je bil nekoč vnet pristaš angleške delavske stranke, je kmalu po uveljavljenju Mussolinija Italiji napravil tolikšen poklon na pridobitvi fašizma, da je svet kar strm. Med tem pa so ga delavski krogi v Angliji potolažili, češ, Shaw je že jako star in ob enem je on stranka popolnoma zase. Ničče ne ve, kaj bo jutri izpregovoril. Vse, kar on govori, pa mu radi natisejo.

Belgijski Leopold se je za povratek na prestol dobro potegnil. Ampak če ne bi bilo v Belgiji angleške armade, bi bil njegov prestol že zrušen.

Mirovna palača v Haagu na Nizozemskem bo morda spet sedež mednarodnega razsodišča. Je manj diskreditirana, kakor pa palača lige narodov v Genevi. Toda kaj početi s palačami v Genevi, tega se združeni narodi na svojem zboru v San Franciscu nikakor niso upali lotiti. Namreč vprašanja, kaj početi s krasnimi stavbami, v katerih je bil zapasen svetovni mir.

Zed. države v stroških za propagando niso izjema. Kar nekako direktno smo potrošili zanjo 300 milijonov dolarjev lani in v številni z drugim propagandnim oddelki nas ta špas stane bržkone vsako leto prilično milijonov več. Propaganda sama na sebi ni slaba beseda. Vprašanje je le, komu služi: Miru ali vojni, ljudskim koristim ali izkoriščevalcem ljudstva.

Izgube Italijanov Od kar je postala Italija naša sobojevnica, pa do konca vojne z Nemčijo, znašajo njene izgube v bojih na naši strani 44,494 mož. Izmed teh je bilo 17,494 ubitih.

PO OTOKIH NA PACIFIKU, ki so jih zasedli Japonci, divja vojna brez prizanašanja z ene ali druge strani, toda Japonci se morajo umikati in otoški domačini pa zanje posledice vojne — opustošena polja, požgane gozdove in vasi in vse drugo je iz reda. Gornje je slika iz Okinawe.

Iz SANSovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Rusija se vzdiguje

To je prevod uredniškega članka v tedniku The Christian Century z dne 6. junija. V njemu je zajeto jedro velevažnega vprašanja, zakaj mora Amerika razumovati in se sprijazniti z novo vlogo, ki jo bo odsele igrala Sovjetska zveza, v Evropi. Amerika na eni strani, in Sovjetska soc. republika, povezana z ostalimi slovanskimi državami, na drugi, sta nenadoma postali dve glavni sili in od pravega prijateljstva in vzajemne kooperacije med tema dvema velikomaj je odvisno, če bo zaključek sedanje vojne pričetek še večje vojne in uničenja moderne civilizacije, ali pričetek trajnega miru in nove, srečne bodočnosti za vse svobodoljubne narode sveta. To vprašanje je tako resne važnosti za vse Amerikance slovanskega porekla, da bi se vsakdo izmed teh moral temeljito pogledati v problem in pomagati širiti po Ameriki resnico o pravem ozadjju propagande, ki seje zrna sovražstva, nezaupanja in rasne diskriminacije. Umevanje tega ozadjja bo tudi pomagalo razumeti prave vzroke za tržaško epizodo.

Mirko G. Kuhel, tajnik SANSa.

Sedanja vojna je tako daleč izločila samo en jasen rezultat. Rusija je postala svetovna sila prvega reda. Hitler je premagal in nacionalne socialistične stranke v Nemčiji ni več. Toda to ni napravilo konca totalitarizmu ali ideji, da obstajajo vlade samo zato, da vhitijo moč, oblast. Mussolini je zginil ko črna mora in z njim tudi italijanski fašizem. Toda to dejstvo še od daleč ne zagotavlja, da bodo sredozemske države postale utrjene demokracije. Japonci vojni baroni so na robu poraza. Toda zelo drzen prerok bi bil oni, ki bi se upal trditi, da je svojstvo kitajske republike zavarovano, ali da je Aziji in otokom na Pacifiku zagotovljena svoboda, stabilnost in konec eksploatacije. Ponavljamo, da je to danes prinesla vojna samo eno gotovo, trajno večjo spremembo: Rusija je postala svetovna sila.

To je fakt take velikosti in prinaša tako ogromne posledice, da se morajo z dejstvom pobotati celo narodi, ki bodo vsled tega najbolj prizadeti. Ti jemljejo to dejstvo za abstraktno resnico na polju mednarodnih razprav. Niso se še vživeli v to, niso še pričeli delati v to smer in jo smatrati za element, brez katerega niti za trenotek ne morejo naprej računati. To je bilo dramatično demonstrirano pri otvoritvi konferencie v San Franciscu. Vzelo je Molotova več dni slabih manir in neuljudnega obnašanja, predno je zabil v buče delegacije — zlasti ameriške in britanske — da se je Zveza sovjetskih socialističnih republik resnično dvignila kot svetovna sila in da se mora kot taka za naprej tudi upoštevati.

Od tega razvoja ni nobena dežela bolj prizadeta kot Zed. države. V enem pomenu besede ni nobena druga dežela toliko prizadeta. To je pravilo, kajti Amerika prihaja iz te vojne kot druga velika svetovna sila. Kot taka, Amerika lahko počne kar hoče, medtem ko Velika Britanija tega ne more več. Velika Britanija ne more zapričiti novih poveljnih smernic v Evropi brez vednosti, kakšno oporo bo dobila pri tem od drugih držav,

zlasti od Amerike. Amerika pa si lahko začrta katere koli smerice napram Evropi, Aziji ali latinski Ameriki. Toda to bi bil pripraven predmet za blazniško komisijo, ako bi sprejela o svetovnih zadevah katere koli smernice brez uvaževanja te druge sile (Rusije), brez uvaževanja odnosajev, ki jih Amerika namera imeti napram ruskim interesom, ruskim zahtevam in ruskim namenom. Edini fakt največjega momenta za poveljne Zed. države je, da moramo živeti v miru z Rusijo, ali pa se zaplesti v drugo vojno, v primerj s katero bi bila sedanja vojna proporcionalno le navadna praska.

Zadnji čas je torej, da pričnejo vsi Amerikanci misliti o Rusiji z novo resnostjo. In to pomeni misliti o Rusiji — ne na podlagi njene predvojnne oblike in obrisa — temveč odnosedno na podlagi zelo spremenjenih odnosajev, ki jih ima Rusija, velika zmagovalka v tej vojni, napram ostalemu svetu. To pomeni po eni strani, da je potrata časa skrbeti radi Rusije kot oznanjevalki komunistične ideologije ali kot vir novega socialnega reda. Prava Rusija, ki prihaja iz te vojne, je v prvi vrsti ogromna nakopičena sila. Stalin sam je to jasno povedal, ko je pozdravil rusko zmago za trijumf Slovana nad Tevtonom. Izid vojne pomeni za Stalina tole — da je borba za oblast v evrazijskem "osrčju" bila končno izvojevana od Slovanov, čer da tako prihaja na zgodovinski oder ena širna, neprenehna in skoraj nepremagljiva sila na kopnem, ki se razteza od evropskih meja (in slučajno se, lahko prične ob rokavskem zalivu — English Channel) vse gori do Pacifika in od pustinj v Arktiku do Jadrana, Sredozemlja in perzijskega zaliva.

To je Rusija, s katero moramo računati. To je sila, ki misli v obliki sile in bo ravnala po tej obliki. Marksizem in Leninizem sta bila prevedena v Stalinizem. In Stalinizem je vse, ki služi ruski sili. Samo to in nič drugega je sedaj "strankina črta". Neizogiben simbolizem leži v dejstvu, da Stalin, ki je šel v vojno kot odbornik (ko-

munistične) stranke, oblečen v delavski obleki, se je povrnil iz vojne kot maršal, opravljen v polni vojaški uniformi.

Kako naj mi razumevamo to Rusijo, kako se naj pobotamo z njo? Prvi korak — korak, ki ga moramo takoj povzeti — gotovo je odločno prizadevanje, da vidimo svet tak, kot ga je pustila ta vojna, — kakor ga mora Rusija videti. Če se Amerika ne mara naenkrat znajti nepovrnjivo zapletena na potih, ki jih Rusija odklanja in se jim protivi, tedaj morajo skušati voditelji naše vlade, avtorji naših smernic, postaviti sebe na Stalinov sedež v Kremlinu; navaditi se morajo vprašati: Kako bo to (naše smernice) zgedalo iz Moskve? Kako bodo to ruski voditelji tolmачili? Če bi jaz bil Rus in bi bilo to in to predlagano, kaj bi si mislil in kako bi postopal?

Če bodo naši voditelji pričeli enkrat delati na ta način, tedaj je verjetno, da bodo kmalu videli, da se z ruskega vidika mnogi mednarodni problemi povojnega sveta razvijajo samo v dva glavna problema. Prvi teh je problem Evrope, ki je bistveno problem ruskih odnosajev napram Angliji in Nemčiji. In drugi problem je Daljni vzhod, ki je bistveno problem ruskih odnosajev napram Zed. državam.

Kar se Rusije tiče, odvisi bodočnost Evrope na vprašanju, ali Velika Britanija res misli skušati obnoviti ravnovesje moči, kakor je predlagal v svojem slovitnem govoru maršal Smuts, — proti Sovjetski zvezi. Vsi drugi manjši problemi odpadejo v ozadje tega centralnega vprašanja. Kremlin vidi, da je večina kontinentalne Evrope zrela vstopiti pod rusko sfero. Blok ruskih satelitskih držav, raztezoč se od Baltika do Jadrana, je že oblikovan, in v slučaju Poljske je Stalin bohotno pokazal, da ne bo trpel nobenega drugega vpliva v tem ozemlju. Preko tega pa seveda Moskva vidi kaotično mešanico držav, nekatere na poti, da odpravijo izmodne monarhije (Belgija, Nizozemska, Ogrska, Italija, Španija), nekatere na robu upostavljenja komunistične ali levičarske vlade (Francija, Avstrija, Čehoslovaška, Grška), kajti le te stranke imajo skladen program, ki bo izvedel ljudsko zahtevo po spremembi. Voditelji Sovjetske zveze v obeh slučajih verujejo, da bodo vsi ti deli Evrope — brez tuje vmešavanja — pritegnjeni v rusko vrstitev potom izvajanja politike, ki jo je Owen Lattimore nazval "privlačnost komunistične politike".

Toda ne bo li tuje vmešavanja? To vprašanje dela Rusiji glavno vznemirjenost. Vsled tega gleda Moskva s tako resnostjo na povzete britske korake, ki zgedajo kot intervencije v korist stare monarhije v Grčiji, Italiji, Španiji, Jugoslaviji, Belgiji in na Nizozemskem. To je vzrok, da je Trst postal več nego samo navadno vprašanje med maršalom Ti-

tom in Italijani. In to je tudi vzrok, čemu zna vprašanje o bodoči kontroli Nemčije lahko postati zadeva najresnejše važnosti.

Iz ruskega vidika se bo Nemčija, pod zavezniško okupacijo, v kateri so junckerji, oficirska kasta in kartelisti zatirani, medtem ko je nemški proletarijat dobil proste roke — z večjo naglico pomikala proti takemu levičarskemu režimu, ki bo naravno kolaboriral s sovjetskimi političnimi smernicami. Toda če bi prevladovali britski interesi, tedaj bi Nemčija vidno postala kontinentno osrčje, okrog katerega bi skušala Anglija zgraditi Smutsovo zaželjeno koalicijo proti ruskim interesom. Edenov govori, ki ga je nedavno držal v Glasgowu, je popolnoma sigurno bil prečitan v Moskvi kot opozorilo in svarilo, da je to natančno tista stran, v katero se bo obračala angleška povojna politika napram Evropi.

Če bo Amerika dopustila biti zapletena v povojno evropsko diplomatsko borbo — znaki so, da je že zapletena glede Trsta in vidna nevarnost postaja, da se bo zapletla tudi v Nemčiji — tedaj bi morala vsaj videti to borbo kot jo vidi ukazljivi mož v Kremlinu. Dokler tega ne stori, je vsaka inteligentna akcija nemogoča.

Če vzamemo Daljni vzhod, vidimo, da z ruskega vidika povojni problem tam ni glede bodočnosti Kitajske, ali Japonske, ali evropskih kolonij, temveč bodočnosti ameriškega prodiranja. In zopet verjamejo ruski voditelji, da bo večina Azije, vključivši Kitajsko, prešla precej hitro pod ruski svod, če ne bo vmešavanja. Lattimorov argument o "politični privlačnosti", kakor ga je obdelal v knjigi "Solution in Asia", pove za kaj. Toda ali bodo Azijo pustili pri miru?

Stalin nima vzroka, da bi se preveč bal kake sile, ki bi jo znali v Aziji napeti Angleži, Francozi, imperialisti premagane Japonske ali kitajski industrialisti in finančniki. Toda čisto gotovo mora sam sebi staviti mnogo vprašanj o stalnem pomikanju Zed. držav proti zapadu v Aziji. Toda to bo najbrž res, ko se zahteva, da bo kot vojni dobiček ta sama država, edina z vojaško jakostjo istega kalibra kot USSR, lastovala odskočne točke tako blizu ruskega teritorija kot je Okinawa in Iwo Jima ter ravno tako zmazna gospodariti nad Kitajsko kot nad Formoso.

Ako se k tej zahtevi, da mora Pacifik postati ameriško jezero, dostavi še vprašanje, ali misli Amerika rabiti Chiang Kaisuovo vlado kot krinko za ameriško prodiranje v Kitajsko, tedaj je očitno, zakaj zna ruska povojna politika v Aziji biti ujemerna tako, da blokira ameriško prodiranje proti zapadu. Na primer, v celoti je možno, da bodo Stalinovi nadaljnji koraki glede Japonske odvisni od te namere, da Amerika ne postane premočna bodisi v Aziji ali samo ob azijski obali.

S tem pa seveda še ni rečeno, da morajo Zed. države pristati na rusko povojno politiko, bodisi v Evropi ali v Aziji, samo radi tega, ker so take ruske smernice. Toda reče pa se lahko, da pri formiranju smernic svoje lastne zunanje politike bi Amerika morala vsaj zastopiti in se zavedati, kaj so smernice ruske zunanje politike ter kakaj so take. Če je Stalin stisni realist, za katerega je smatran — in vsakdanji razvoji kažejo, da je — tedaj je čisto verjetno, da bodo prav za gotovo ruske smernice bazirale na domnevanju, ki smo ga tukaj označili, in pomikale se bodo k dosegi takega zaključka. Ničesar torej ne bo dosežena, če le tarnamo o nepriznavljenosti Rusije za kooperacijo z ostalimi članoma "velikih treh" ali o njenem nezaupanju napram njima, ako zahtevata za kooperacijo tako podlago, ki bi odrekala Rusiji ono, kar smatra Stalin za ruske interese.

Veliko denarja v prometu Meseca maja je bilo v prometu na vsako osebo \$190 gotovine.

Macedonija in Turčija spet povod spora

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Angliji za vstop v vojno na zavezniški strani, ker je neoborožena, sta ji ameriška in angleška vlada poslali municije, topov in drugega vojnega ter življenjskega "materijala v izobilju. Nemški diplomati so se muzali in člani vlade v Ankaru tudi — češ, Nemci zmagujejo, čemu se naj bi Turčija držala pogodbe zavezništva z Anglijo!

Rusija si je za zapomnila veliko bolj kakor London ali pa Washington.

Kajti vsled turške "nevtralnosti" ni mogel preko dardanelške in bosporške ožine v Crno morje noben materijal za Rusijo in treba ga je bilo pošiljati po ovinkih v Murmansk in po težkih potih skozi Perzijo, dočim bi ji bila pomoč po zlomu nemških podmornic v Sredozemlju po Črnem morju najbližja.

Sestanek trojice rešuje o zelo spornih vprašanjih

"Velika trojica" — namreč Truman, Churchill in Stalin, razpravlja sedaj med drugim tudi o sovjetskih zahtevah na Turčijo. Churchill, ki je v zavezništvu s Turčijo, dočim slednja v uri največje potrebe, ki jo je imela Anglija, z njo ni hotela biti, bo težko ugovarjal Stalinovim zahtevam po kontroli nad ožinami v Crno morje in ameriški vladi tuli ne kaže, da bi se radi tega spuščala v polemiko z Moskvo. Ampak če se Turčija zahtevam Sovjetske unije poda, postane zavezništvo med Ankarom in Londonom brez vrednosti, ker bi strategične baze tam prevzela Rusija, kakor jih je na Finskem.

Macedonija tudi sporno vprašanje

Drugo sporno vprašanje na Balkanu postaja čezdalej bolj Grčija, ki je tudi pod angleško sfero vpliva. Radio Moskva in radio Beograd ter moskovski in beogradski listi so že pred tedni opustili nevtralnostno stališče o notranjih razprtjajih v Grčiji, pa poudarjajo, kako tam vpričo angleških častnikov grški rojalisti počenja teroristična dejanja nad demokratsičnimi elementi in še posebno pa v grškem delu Macedonije.

Te točke pa se grška vlada najbolj boji, kajti macedonsko vprašanje ji spravlja v nevarnost Solun.

Sijajno zamišljena federalizacija Jugoslavije je poudarjala v svojem načrtu ne samo tri glavne narode Jugoslavije, ampak je bila v njeno ustavo vključena tudi avtonomija Črne gore, Bosne in Hercegovine in pa Macedonije. In naj reče kdo kar hoče, slednja točka je bila najboljšje preračunana. Srbija je hotela Macedonca pose, prav tako Bolgarija. Grčija si jih je podjarmila priličen delež. A Macedonci se smatrajo za zgodovinski narod, imeli so Aleksandra Velikega in v borbi proti Turkom in potem proti "osvoboditeljem" so se izkazali za skrajno bojevitne, čeprav po zapadnem merilu ob enem tudi za jako primitivne ljudi.

Grčija v zagodzi

Sedaj je tisti del Macedonije, ki ga je po prejšnji vojni Nikola Pašič pridružil Srbiji, in pa bolgarski del, saj tako je bilo poročano, enota, in je v federativni Jugoslaviji enako avtonomna, kot n. pr. Slovenija.

Je pa še grški del Macedonije. In v tistem predelu je tudi slovito pristanišče Solun, ki ga Macedonci smatrajo po zgodovini za svoje mesto.

Dne 8. julija je bilo po radiu poročano, da se je predsednik jugoslovanske vlade maršal Tito odprlo izjavil proti terorju grške vlade, ki ga izvaja nad ljudmi, ki ji niso po volji, pred vsem proti Macedoncem, ki so po njegovem zatrdilu prbežali v tisočih v Jugoslavijo pred preganjalci in poleg njih tudi veliko Grkov.

Balkansko vprašanje je torej še daleč od rešitve in saj kar se Grčije in Turčije tiče, računni niti med zavezniki niso še vsi poravnani.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI. USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV (IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO. NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA". Naslov za list in tajništvo je: 2657 So. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois

Osvobodjena junaška Ljubljana je svečano dočkala prvo narodno vlado Slovenije

Ljubljana je od vekomaj bila glavno mesto svobodoljubnega slovenskega naroda. Minulo je šele deset dni, odkar je Ljubljana prvokrat v svoji zgodovini prestolnica svobodnega in zedinjenega slovenskega naroda. Ljubljana je danes središče prve federalne vlade Zedinjene Slovenije. Ta nova in srečna perioda v življenju Ljubljane in vsega slovenskega naroda se je pričela v noči sedmega maja, ko je z jugozapada od Barja po ljubljanskih ulicah odjeknilo grmenje topov osvobodilne vojske Jugoslavije.

Sovražna posadka, katero so tvorile SS-trupe, policijski oddedi nemške armade in "domobranci", se je pripravljala za obrambo mesta Ljubljane ob ruho širokega Barja, ki moli od jugozapada in ob vzhodu od Dolenske trte od juga. Sile naše četne armade in devetega (primorskega) korpusa, so prodrale po osvoboditvi Trsta, Gorice in Tržica ob progi Trsta proti Ljubljani. Istočasno so iz vzhoda proti Ljubljani prodirale jedinice druge jugoslovanske vojske, medtem ko je iz juga, skupaj z drugo armado prodiral sedmi slovenski korpus (dolenjski), ki je tekom preteklega operiral na Dolenskem. Borba za Ljubljano se je pričela pri Barju. Po dvodnevnih bitkah so naše jedinice v zelo težki borbi in s pritiskom od treh strani pregnale sovražnika v beg, tako da organizirana obramba mesta ni uspela. Prej nego se je bitka pričela je pobegnil general Rupnik, glavni izdajalec slovenskega naroda ter sluga Italijanov in Nemcev. Puščena oprema, obleka in podobne stvari v kasarnah in hišah ter kuhinje in zaloge kuhane, a ne povzite hrane, pričajo o velikih naglici sovražnika, da ubeži pred našo vojsko.

Pred begom so domobranci poskušali uničiti glavne mestne naprave, toda so tudi pri tem bili ustavljeni. Njihove patrrole, ki so imele nalogo minirati električno, plinarno in druge tovarne in fabrike, so naletele na oborožen odpor delavcev. In tako je, po zaslugi hitrega prodiranja naše vojske in borbenih organiziranih ljubljanskih delavcev, ostalo glavno mesto Slovenije nepoškodovano.

Osmega maja je Ljubljani zasijala zlata svoboda. V mesto, iz katerega so bili izgnani Nemci in "svabobranci" — kakor so Ljubljancani nazivali domobranci — so prodrle jedinice 29. hercegovaške divizije in sedmega slovenskega korpusa v Ljubljano.

Prihod prvih borcev jugoslovanske armade v Ljubljano so spremljale ogromne in neprestane manifestacije ob pojavu vsake jedinice. Ljubljancani so dajali duška svojemu navdušenju nad priporjeno svobodo in to izražali z dobro poznano in široko organizirano in razvito slovensko narodno zavestjo. Samo en primer: zadnja leta so Nemci dajali moškim le po eno cigareto dnevno, ženskam pa po eno tedensko. Osmega maja pa so Ljubljancani obsipavali svoje osvobodilce s cvetjem in cigaretami.

Osvobojenje se je spremenilo v množično, narodno praznovanje, ki je trajalo ves dan devetega maja. Svečano razpoloženje tega dne je podvignila tudi

izredna številka "Slovenskega poročevalca", s katero izdajo je Ljubljana pozdravila jugoslovansko vojsko in njenega vrhovnega poveljnika maršala Tita. V njem so objavljeni članki najboljših ljubljanskih patriotov, ki so za časa okupacije vršili svojo domovinsko dolžnost kot borci v jugoslovanski osvobodilni fronti. V dotični številki so članki Franca Finžgarja, poznaneega slovenskega pisatelja in katoliškega duhovnika, ter Otona Zupančiča, največjega slovenskega pesnika in kulturnega delavca. Zupančič je v sredi okupirane Ljubljane tekom vojne pisal ognjevitne rodoljubne pesmi, katere so objavljale novine in časopisi na osvobojenem ozemlju. Vse te pesmi so objavljene v prvomajski številki "Borbe" pod psevdonimom "Triglavski".

Verjetno je, da je tretji dan svobode, 10. maja, bil največji dan v zgodovini Ljubljane. Ta dan je zgodaj zjutraj prebivalstvo bilo obveščeno, da bo prišla v mesto prva slovenska narodna vlada, ki je bila sestavljena 5. maja v Ajdovščini, v Slovenskem Primorju. Od Viča, ljubljanskega predmestja, pa skozi vse mesto je vlada potevala z avtomobili deloma, deloma pa peš — skozi ulice nabite z ljudmi, ki so navdušeno, s solzami v očeh vzklikali in vlado pozdravljali.

Na Kongresnem trgu sredi mesta se je zbrala ogromna in neprctrkana masa ljudstva. Iz množice se je dvignil ogromni krik, ko se je na balkonu ljubljanske univerze pokazalo osebo nove vlade federalne Slovenije. V imenu mesta Ljubljane je vlado pozdravil stari, a čili pesnik Oton Zupančič, kateri je na Slovenskem zboru v Kočevju leta 1943 pod psevdonimom dr. Anton Pečnik bil izbran za člana Slovenskega narodnega osvobodilnega sveta. On je govoril v imenu osvobodjene Ljubljane in v ognjevitem govoru pozdravil narodno vlado, ki je izšla in se je razvila iz narodno osvobodilne fronte slovenskega naroda. "Od današnjega dne naprej," je rekel Zupančič, "prevzemajo našo narodno lajdo v svoje roke ljudje, ki so v časih težke borbe za svobodo dokazali svojo udanost narodu Slovenije in narodom Jugoslavije." Ponos Ljubljancanov na doprinos vsega mesta za osvobodilno fronto je izrazil v svojem govoru Josip Vidmar, predsednik Slovenskega narodnega osvobodilnega sveta; predsednik nove vlade Boris Kidrič je v svojem govoru v imenu slovenskega naroda zahvalil vse one, ki so omogočili osvobojenje Slovenije in Ljubljane; izrazil je zahvalo narodom Jugoslavije pod vodstvom maršala Tita. Sovjetski zvezi in njeni ređei armadi ter ostalim zaveznikom. Franc Leskošek, novi minister slovenske vlade, ter dr. Metod Mikuš, katoliški duhovnik in verski referent glavnega štaba slovenske vojske — sta s kratkimi govori pozdravila osvoboditev. Delegat tržaških Italijanov se je zahvalil jugoslovanski vojski za osvoboditev Trsta izpod nemško-fašističnega jarma.

Tako je svobodna Ljubljana dočkala prvo narodno vlado Slovenije, k ustvarjenju katere je ona zelo veliko doprinesla. Seja SANSova seja, katero sta poselila omenjena zastopnika iz starega kraja, se je vršila 7. julija v Clevelandu. Posetil jo je tudi Louis Adamič in navzočih je bilo nekaj poslušalcev iz Clevelanda in raznih drugih krajev. Naravno, da je bila ta seja vsled tega še posebno zanimiva in po svojem dnevnem redu pa tudi jako važna ob enem. Zadnja nedeljo pa se je za ves slovenski Cleveland vršil kot že omenjeno, v Euclidu shod, ki je bil zares manifestacija. Seja SANSovega odbora je trajala v soboto 7. julija ves dan, zvečer pa sta Zore in Kraševc predavala ožji družbi prav po domače nekaj čez polnoč. Nihče ni odšel, ko sta pravila o raznih njihovih borbenih akcijah in ljudem se je zelo dopadlo, ker sta izvajanja odevala z veliko mero humorja. Ni prijetno poslušati le o grozotah. Glede uredbe nove Jugoslavije sta tudi govorila, zagotavljala, da bo demokratična, ampak kakšna zares bo, to bodo odločevali ljudje tam na podlagi razmer. Namreč na podlagi razmer ne le v Jugoslaviji, ampak povsod po svetu. A reče se lahko, da sta na teh shodih in sestankih Kraševc in Zore podala sliko tako, kot bi jo kdo mogel povedati najbolj prisično na kakem družabnem ameriškem pikniku. Besede so padle tudi za relief in gotovo je, da se bo v tem oziru delalo kot doslej. Kar se tiče vprašanja Primorja, tudi to ne bo zanemarjeno.

Med mesti-junakov je Ljubljana svojstveno mesto. Ne samo zato, ker je ogromna večina prebivalcev Ljubljane bila z osvobodilno fronto, temveč tudi zato, ker je ta večina bila prvovrstno organizirana. Ni bilo ne hiše, ne stanovanja, ne razreda v šoli, ne ulice, tovarne ali najmanjše delavnice in trgovine, v kateri ne bi obstajala organizacija osvobodilne fronte. Te organizacije so delale samo za zmago. V mestu samem je bilo vsak mesec nabranih 2 milijona lir kot davek ali posojilo za narodno osvoboditev. Iz mesta, katerega so Italijani in Nemci opasali z bedno žico ter spremenili v koncentracijski lager, je narodna osvobodilna vojska odnesla vsak dan velike količine raznovrstnega materiala za vojsko: zdravila, obveze, obleko, obuvala in hrano. V Ljubljani sami so v okvirju osvobodilne fronte obstajale številne narodne organizacije. Od 1941 je naprej bila Ljubljana največji rezervoar svestnih borbenih kadrov partizanskih edinic. Ljubljansko delavstvo je tvorilo in še tvori glavno ogrodje slovenskih odredov in slovenske vojske.

Računa se, da je v času vojne odšlo iz Ljubljane v partizane preko pet tisoč moških in žensk. Ljubljani ni materialno porušena, toda sorazmerno je utrpela ogromne ljudske žrtve v osvobodilni borbi. Na tisoče prebivalcev obojega spola tega junaškega mesta je bilo odvedenih v koncentracijske lagere in kasneje v Nemčijo. Med tisoči talcev, katere so Italijani postrelili, je bilo veliko število žrtev iz Ljubljane.

Danes delajo Ljubljancani v fabrikah, delavnicah in državnih uradih za povratek življenja svoje upuščene zemlje, da se zaščiti in zagotovi obnova ter poveča, in da bi se ohranile glavne zasluge slovenskega naroda in vseh narodov Jugoslavije, pridobljene v osvobodilni borbi proti italijanskim in nemškim fašistom in njihovim domačim slugam. — SANS.

Slovenija sedaj avtonomna — a ne brez težav

(Nadaljevanje s 1. strani.)

SANSova seja

Seja SANSa, katero sta poselila omenjena zastopnika iz starega kraja, se je vršila 7. julija v Clevelandu. Posetil jo je tudi Louis Adamič in navzočih je bilo nekaj poslušalcev iz Clevelanda in raznih drugih krajev. Naravno, da je bila ta seja vsled tega še posebno zanimiva in po svojem dnevnem redu pa tudi jako važna ob enem. Zadnja nedeljo pa se je za ves slovenski Cleveland vršil kot že omenjeno, v Euclidu shod, ki je bil zares manifestacija. Seja SANSovega odbora je trajala v soboto 7. julija ves dan, zvečer pa sta Zore in Kraševc predavala ožji družbi prav po domače nekaj čez polnoč. Nihče ni odšel, ko sta pravila o raznih njihovih borbenih akcijah in ljudem se je zelo dopadlo, ker sta izvajanja odevala z veliko mero humorja. Ni prijetno poslušati le o grozotah. Glede uredbe nove Jugoslavije sta tudi govorila, zagotavljala, da bo demokratična, ampak kakšna zares bo, to bodo odločevali ljudje tam na podlagi razmer. Namreč na podlagi razmer ne le v Jugoslaviji, ampak povsod po svetu. A reče se lahko, da sta na teh shodih in sestankih Kraševc in Zore podala sliko tako, kot bi jo kdo mogel povedati najbolj prisično na kakem družabnem ameriškem pikniku. Besede so padle tudi za relief in gotovo je, da se bo v tem oziru delalo kot doslej. Kar se tiče vprašanja Primorja, tudi to ne bo zanemarjeno.

Bolgari izgubili v vojni 32,000 mož

Iz Moskve je bilo poročano, da ko je bila vržena bolgarska promenska vlada in nemške čete pograne iz Bolgarije, je bila bolgarska armada reorganizirana za vojno proti Nemcem. Stela je 448,000 mož in v bitki z nemškimi in kvizlingskimi četami je izgubilo življenje 32,000 bolgarskih vojakov.

PROSVETNA MATICA

Jugoslovanske socialistične zveze

2301 S. Lawndale Ave.
Chicago, Illinois

ODBOR:
Frank Cesen, Ebin Kristan, Ivan Molek, Joseph Oven,
John Rak, Charles Pogorelec, tajnik.

- SEZNAM PODPORNH DRUŠTEV VČLANJENIH V PROSVETNI MATICI**
- S. N. P. J.
- St. 1, Chicago, Ill. — Tajnik John Trojar, 1833 W. 22nd Place. (8)
  - St. 2, La Salle, Ill. — Tajnik Fred Malgai, 25 Westlax Ave., Peru, Illinois.
  - St. 3, Johnston, Pa. — Tajnica Mary Vidmar, 301-Beyon St.
  - St. 5, Cleveland, O. — Tajnik Ludvik Medvešek, 6409 St. Clair Ave. (3)
  - St. 6, Morgan, Pa. — Tajnik John Wirant, Box 283, Bridgeville, Pa.
  - St. 8, So. Chicago, Ill. — Tajnik Joseph Kosich, 10154 Ave. L. (17)
  - St. 10, Rock Springs, Wyo. — Tajnica Rozae K. Omeyc, 1313 Clark Street.
  - St. 13, Bridgeport, Ohio. — Tajnik Joseph Snoy, RFD 1, box 7.
  - St. 14, Waukegan, Ill. — Tajnik Frank Bruce, 1015 McAllister Ave., No. Chicago, Ill.
  - St. 16, Milwaukee, Wis. — Tajnik Frank Perko, 831 W. National Ave. (4)
  - St. 21, Pueblo, Colo. — Tajnica Rose Radovich, 108 Rice St.
  - St. 28, Cleveland, O. — Tajnik Anton Wapotch, 892 E. 73 St. (3)
  - St. 29, Thomas, W. Va. — Tajnik Lenhart Werldnek, Box 1.
  - St. 33, Ambridge, Pa. — Tajnik Anton Zibetna, 205 Locust St.
  - St. 34, Indianapolis, Ind. — Tajnik Frank Sabotin, 961 N. Haugh St.
  - St. 35, No. Braddock, Pa. — Tajnik Louis Karish, 1902 Johnston St.
  - St. 36, Wilcox, Pa. — Tajnik John Dolenc, Box 73.
  - St. 39, Chicago, Ill. — Tajnik John Potokar, 2610 South Ridgeway Ave. (23)
  - St. 42, Sheboygan, Wis. — Tajnik Frank Jamnik, RFD 3.
  - St. 44, Conemaugh, Pa. — Tajnik Frank Mele, Box 87, Parkhill, Pa.
  - St. 47, Springfield, Ill. — Tajnik John Goršek, 319 W. Elliott Av.
  - St. 49, Girard, O. — Tajnik John Tancek, 401 E. Kline St.
  - St. 53, Cleveland, Ohio. — Tajnik Joseph F. Durin, 15605 Waterloo Road. (10)
  - St. 56, New York City, N. Y. — Tajnik Anthony Cvetkovich, 983 Seneca Ave., Brooklyn 27.
  - St. 59, De Pue, Ill. — Tajnik John Zugich, Box 396.
  - St. 64, West Newton, Pa. — Tajnik John Kober, RFD 1, Box 117.
  - St. 69, Eveleth, Minn. — Tajnik Louis Lessar, 407 Garfield St.
  - St. 81, Red Lodge, Mont. — Tajnica Mary Erzožnik, Box 753.
  - St. 82, Johnstown, Pa. — Tajnik Frank Chuchek, 442 Oko St.
  - St. 87, Hermine, Pa. — Tajnik Anton Zornik, Box 202.
  - St. 88, Moon Run, Pa. — Tajnica Jerica Gorjup, Box 204.
  - St. 89, Midway, Pa. — Tajnik John Just, Box 22.
  - St. 98, La Salle, Ill. — Tajnik Leo Zevnik, RFD 2.
  - St. 102, Chicago, Ill. — Tajnica Minka Alesh, 2124 S. Pulaski Rd. (23)
  - St. 104, West Allis, Wis. — Tajnik Jos. Turk, 954 So. 58th St. (14)
  - St. 106, Imperial, Pa. — Tajnica Mary Polšak, Box 324.
  - St. 110, Chisholm, Minn. — Tajnik Frank Jenko, 411 4th St. S. W.
  - St. 118, Pittsburgh, Pa. — Tajnik Joe Hrvatin, 5419 Butler St.
  - St. 119, Waukegan, Ill. — Tajnica Antona Bezel, 1124 Jackson St., No. Chicago, Ill.
  - St. 120, Gallup, N. Mex. — Tajnik Anton Gantar, 208 W. Princeton Ave.
  - St. 121, Detroit, Mich. — Tajnica Kathy Junko, 1215 E. Nevada. (3)
  - St. 122, West Alliquippa, Pa. — Tajnica Theresa Gerzel, 334 Erie Ave.
  - St. 124, Forest City, Pa. — Tajnik Louis Sasso, Box 877.
  - St. 126, Cleveland, Ohio. — Tajnik John J. Gabrenja, 22010 Ivan Ave. (17)
  - St. 137, Cleveland, O. — Tajnica Josie Zakrajšek, 7603 Cornelia Ave. (3)
  - St. 138, Strabane, Pa. — Tajnik John Zigmán, Box 221.
  - St. 142, Cleveland, Ohio. — Tajnik Frank Sustarič, 15726 Holmes Av. (10)
  - St. 143, East Helena, Mont. — Tajnik Frank Perelch, Box 327.
  - St. 147, Cleveland, O. — Tajnik Leonard Poljšak, 1114 E. 169th St. (10)
  - St. 153, Youngstown, O. — Tajnica Helen Fabian, 69 Richview Ave.
  - St. 158, Euclid, Ohio. — Tajnik John Ivancić, 20800 Miller Ave. (10)
  - St. 162, Palisade, Colo. — Tajnik Frank Mautz, RFD 1.
  - St. 168, Conemaugh, Pa. — Tajnik Blas Bregovšek, Box 74.
  - St. 176, Piney Fork, O. — Tajnik John Mandich, Box 421.
  - St. 192, Milwaukee, Wis. — Tajnica Mary Vasil, 814 W. Walker St. (4)
  - St. 193, Willard, Wis. — Tajnik Martin Kern, R. 1.
  - St. 206, Gross, Kans. — Tajnik John Shular, RR 1, Box 162, Arcadia.
  - St. 237, Conneaut, O. — Tajnik Joseph Sedmak, #48 Harbor St.
  - St. 244, Kayler, Pa. — Tajnik Anton Zagar, RFD 2, Box 37, E. Brady.
  - St. 254, Bon Air, Pa. — Tajnica Sylvia Skedel, R. D. 2, Box 182, Johnstown, Pa.
  - St. 258, Bellaire, O. — Tajnik George Vuclich, 427 West 43rd St., Shadyide, O.
  - St. 262, Farrell, Pa. — Tajnica Frances Gorenc, 925 Cedar Ave., Sharon, Pa.
  - St. 264, Cleveland, Ohio. — Tajnik Charles Zakely, 3540 W. 63rd St. (5)
  - St. 267, Kemerer, Wyo. — Tajnik Anton Tratnik, Box 161, Diamondville, Wyo.
  - St. 268, Ely, Minn. — Tajnik Jacob Kunstelj, Box 523.
  - St. 282, Little Falls, N. Y. — Tajnik John Sterzinar, 9 Lewis St.
  - St. 287, Burgettstown, Pa. — Tajnik Frank Laulich, 10 Linn Ave.
  - St. 295, Bridgeville, Pa. — Tajnica Frances Oblak, 921 McLaughlin Rd.
  - St. 299, Walsenburg, Colo. — Tajnica Louise Zupančič, 328 Penn Ave.
  - St. 306, Braddock, Pa. — Tajnik Anton Rozanec, 1400 Wolf Ave., N.
  - St. 312, Cleveland, O. — Tajnik John Strancar Sr., 716 E. 159 St. (10)
  - St. 318, Baggaley, Pa. — Tajnica Theresa Matko, 404 Depot St., Latrobe, Pa.
  - St. 321, Warren, O. — Tajnik Joseph Jez, 148 4th St. S. W.
  - St. 325, Gowanda, N. Y. — Tajnica Mary Stibil, 39 Palmer St.
  - St. 333, Blaine, O. — Tajnik Mike Smerdel, Box 92.
  - St. 344, Sheboygan, Wis. — Tajnik Leo Milostnik, 1216 Alabama Ave.
  - St. 358, Power Point, O. — Tajnik Thomas Mrcina, Box 16.
  - St. 386, Purglove, W. Va. — Tajnica Rose Selak, Box 214, Star City, W. Va.
  - St. 407, Windsor Heights, W. Va. — Tajnik Frank Kolenc, Box 3.
  - St. 425, Elm Grove, W. Va. — Tajnica Mary Kosem, Box 2206.
  - St. 432, Miners Mills, Pa. — Tajnik Charles Kraintz, 52 Wilson St., No. End Sta., Wilkesbarre.
  - St. 434, Arma, Kans. — Tajnik Martin Krusič, Box 144.
  - St. 449, Cicero, Ill. — Tajnik Frank Margolle, 2139 S. 58th Ave. (50)
  - St. 450, Euclid, O. — Tajnica Mary Dodič, 977 E. 239th St. (17)
  - St. 476, Salem, O. — Tajnik Frank Hrvatin, 510 Aetna St.
  - St. 477, Cleveland, O. — Tajnik Gaspér Segulin, 10709 Prince Ave. (5)
  - St. 518, Detroit, Mich. — Tajnik Frank Tehovnik, 5657 Celeron St. (9)
  - St. 520, Cudahy, Wis. — Tajnik Frank Borstnar, 3648 E. Barnard Ave.
  - St. 559, Chicago, Ill. — Tajnik Donald Lotrich, 2610 So. Lawndale Ave. (23)
  - St. 562, Barton, O. — Tajnik Joseph Skoff, RFD 4, Box 119-A, St. Clairsville, O.
  - St. 564, Detroit, Mich. — Tajnik Chas. Kaitner, 442 Puritan. (3)
  - St. 569, Fontana, Calif. — Tajnik John Pechnik, RFD 3, Box 869.
  - St. 643, Girard, O. — Tajnica Mary Macek, R.F.D. No. 1.
  - St. 748, Cleveland, O. — Tajnica Josephine Terbizan, 14707 Hale Ave. (10)
- Kansaska Federacija SNPJ, Pittsburgh, Kans. — Tajnik Joe Bratkovich, R. R. 1.
- Federacija SNPJ, N. E. Ohio. — Tajnik Anton Jakich, R. F. D. 1, Box 19, Barberton, O.
- Federacija SNPJ Fayette in Green County, Pa. — Tajnik Anton Skvareh, Box 391, Vestaburg, Pa.
- Federacija SNPJ zap. Penna. — Tajnik Jacob Ambrosich, R. 1, McKees Rocks, Pa.
- Federacija SNPJ E. Ohio in Pa. — Tajnik Frank Rezek, 167 Trumbull Ave., Girard, O.
- Federacija SNPJ, Milwaukee, Wis. — Tajnik Frank Primozich, 1424 W. Mineral St. (4)
- Federacija SNPJ, Westmoreland, Pa. — Tajnik Anton Zornik, Box 202, Hermine, Pa.
- Federacija SNPJ, E. Ohio in zap. W. Va. — Tajnik Louis Pavlinich, RFD 1, Box 52, Bellaire, O.
- Tajnik Frank Alesh, 2124 S. Pulaski Rd. (23)
- Federacija SNPJ, Cleveland, O. — Tajnik Steven Lunder ml., 1411 E. 51st St. (3)
- St. 6, Cleveland, O. — Tajnica Albin Vesel, 877 E. 185th St. (19)
- St. 23, Cleveland, O. — Tajnica Madurn, 15605 Waterloo Rd. (10)
- St. 34, Cleveland, Ohio. — Tajnik John Taucher, 9818 Elizabeth Ave. (5)
- PROGRESIVNE SLOVENKE
- Krožek št. 1, Cleveland, O. — Tajnica Frances Wolff, 14703 Silvia Ave. (10)
- Krožek št. 2, Cleveland, O. — Tajnica Mary Zakrajšek, 1038 Addison Road. (3)
- Krožek št. 5, Conemaugh, Pa. — Tajnica Angela Mele, RD 3, Box 41, Johnstown, Pa.
- SAMOSTOJNA DRUŠTVA
- Slovensko podp. društvo, Moon Run, Pa. — Tajnica Mary Deyak, R. D. 1, McKees Rocks, Pa.
- Sam. podp. druš., "Edinost", La Salle, Ill. — Tajnik John Furar, 1101 First St.
- "Sokol", W. Aliquippa, Pa. — Tajnik Louis Gerzel, 334 Erie Ave.
- KLUBI J. S. Z.
- St. 1, Chicago, Ill. — Tajnik Chas. Pogorelec, 2301 S. Lawndale Ave. (23)
- St. 11, Bridgeport, O. — Tajnik Joseph Snoy, RFD 1, Box 7.
- St. 47, Springfield, Ill. — Tajnik Jos. Ovca, 1841 So. 15th St.
- St. 49, Collinwood, O. — Tajnik Andy Bozich, 1268 E. 169 St. (10)
- St. 114, Detroit, Mich. — Tajnik Math Urbas, 12023 Withcomb. (27)
- St.—118, Strabane, Pa. — Tajnik Vinko Peternel, Box 104
- St. 175, Moon Run, Pa. — Tajnica Jennie Jerala, RFD 5, Box 443, Crafton, Pa.
- St. 222, Girard, O. — Tajnik Andrew Krvina, 832 Lawrence Ave.
- KULTURNA DRUŠTVA IN ZBORI, VČLANJENI V PROSVETNI MATICI
- Soc. pevski zbor "Zarja", Cleveland, O. — Tajnica Alice Vidmar, 1115 E. 68th St. (3)
- Soc. pevski zbor "Svoboda", Detroit, Mich. — Tajnica Mary Studak, 17226 Brush St. (3)
- Pevski odsek A. S. Z., Sheboygan, Wis. — Tajnica Johanna Mohar, 1138 Dillingham Ave.
- Pevski zbor "Jadran", Cleveland, O. — Tajnik Frank Bitenc, 2004 Neland Ave. (10)
- Dramsko društvo "Ivan Cankar", Cleveland, O. — Tajnica Antonette Simič, 1091 Addison Rd. 3)
- Dramski klub "Slovenija", Barberton, O. — Tajnica Pauline Knaus, 1311 Wooster Rd. W.
- Dramsko društvo "Soča", Strabane, Pa. — Tajnik Ignac Brađac, Box 22.
- Gospodinjki odsek S. N. D. Waukegan, Ill. — Tajnica Antonia Bezek, 1124 Jackson St., No. Chicago, Ill.
- Zenski združni odsek, Waukegan, Ill. — Tajnica Mary Pierce, 843 McAllister Ave.
- Zenski odsek SND, Detroit, Mich. — Tajnica Mary Glad, 1833 Puritan. (3)
- Slovenski delavski dom, Sharon, Pa. — Tajnik Frank Kramar, Box 241, Farrell, Pa.
- Isob, in zabavni dom, Library, Pa. — Tajnik Nick Triller, Box 121.
- Citalnica S. N. D., Waukegan, Ill. — Tajnica Anna Mahlich, 624 Helmholtz Ave.
- Citalnica S. D. D., Collinwood, O. — Tajnik Anton Jankovich, 14214 Westropp Ave. (10)

Sijajen napredek združništva na Švedskem

Iz statistike o stanju združništva na Švedskem je razvidno, da je bilo lani otvorjenih pet sto novih združniških trgovin. Vseh skupaj je na Švedskem 6.500 združniških prodajal, ki imajo 2.400.000 združnikov ali 35 odstotkov prebivalstva. Njihov promet leta 1944 je znašal v ameriški veljavi \$225.000.000, ali 15 odstotkov vsega prometa v trgovanju na drobno.

"Has your GI returned?"

Don't

IGNORE HIS HANDICAPS

but don't dramatize them, either!

BY deliberately ignoring your returned fighter's physical impairments, you are unconsciously magnifying them. Face the reality of disability. If he returns with a weak heart, impaired hearing, the loss of a hand or some other disability, don't try to ignore it. Focus on what is left, not on what is lost. Treat him as a normal person. Don't offer help until it is asked for.

ILLINOIS SOCIETY FOR MENTAL HYGIENE
343 South Dearborn Street, Chicago
Telephone: Wash 5560

A COMMUNITY FUND BENEFICIARY

Naročite knjigo "My Native Land"

ki jo je spisal
LOUIS ADAMIC
iz Proletarčeve knjigarnе.
Stane \$3.50, kakor v drugih knjigarnah.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI

PODPORNI JEDNOTI

NAROCITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00,
pol leta \$3.00

Ustanovljajte nova društva.
Deset članov (ic) je treba za
novo društvo. Naslov za list in
za tajništvo je:

**2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO 23, ILL.**

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in naj-
starejšo jugoslovansko ra-
dio uro v Chicagu od 9. do
10. ure dopoldne, postaja
Vodi jo George Marchan
WGES, 1360 kilocycles.

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD

Tel. 20-361

424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON

3724 West 26th Street
Tel. Crawford 2212

OFFICE HOURS:

1:30 to 4 P. M.
(Except Wed. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)

Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8440
If no answer — Call
Austin 5700

ZA LIČNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

DRŽITE CENE ŽIVILOM NIZKO

Grocerije in odjemalci morajo sodelovati v boju
proti višanju cen. Oboji so skupno odgovorni za
uveljavljanje določenih (ceiling) cen. Poučite se
o njih iz uradnega seznama odobrenih cen, predno
kaj kupite.

OFFICE OF WAR INFORMATION

Workers Fighting Workers

In Detroit, where cutbacks already have resulted in the loss of thousands of jobs and where the end of the war is likely to bring large-scale unemployment, the leadership of CIO and AFL unions already are engaged in a keen and not-at-all-friendly rivalry for those jobs that will be available during the postwar reconversion period.

We don't like to see such a fight at this time. First, it shows that no real plan has been evolved for avoiding unemployment when the war ends. And, second, a fight between workers will give the owners of a clear road to their goal of an owner-dominated economy.

Whenever workers fight workers we are convinced that both groups have picked the wrong adversary. It is the business of workers to unite against their real class-enemy: the system that enables owners to exploit them and, of necessity, the exploiters who aim to perpetuate that system.

During the war period America's workers have been a fairly peaceful lot. By their own decision they sacrificed the right to strike. They failed to protest against the high corporation profits which were forging a collar of debt around the throats of future generations. They accepted the bosses' standards of common interest.

So far as the war was concerned, it wasn't necessary for labor to play along with the profit-takers; about the most useless thing in the war was the profits which now swell the coffers of big business. Neither was it patriotic to permit private business to place a mortgage upon the future of the nation. The necessary thing was for labor to unite against exploitation. The intelligently-patriotic thing would have been for united labor to make the nation's resources the property of all the people, produce abundance for use, save the nation from the burden of profits and inaugurate an economy under which peace would not mean unemployment and social chaos.

We Socialists told whoever would listen that the time to end the old depression- and war-breeding economy is NOW—while the war was still making workers important. We warned that the position of workers would be weaker after the war, when government orders ceased and unemployment arrived.

Well, we're being justified already—and we're not happy about it. However, it must be admitted that an inter-labor conflict already, even before Japan has been finished off, does not auger a bright future for the workers of this nation.

Nevertheless, while it may be more difficult to do the job from here out, the task ahead remains the same. The capitalist economy conceivably can offer security under social controls that are inconsistent with liberty. Or it can offer liberty without economic security.

But only by scrapping the private-profit system and inaugurating a democratic Socialist economy can workers have both security AND liberty. And that is the task for a united labor movement. — Reading Labor Advocate.

STREAMLINING CONGRESS

While various proposals for "streamlining Congress" are under consideration by a Congressional committee, special attention should be given to ending the seniority rule at present governing committee appointments.

Under this rule, the most influential committees are packed with members whose only qualification is that they have been longer in Congress than their fellow-members.

This leads to the exclusion of Congressmen who may have outstanding qualifications for the work of a particular committee.

It also means that the composition of the committees does not reflect the changes of public opinion registered by the turnover at each election.

But worst of all, the seniority rule virtually insures committee control by those Congressmen who are elected by the smallest number of voters—namely the representatives from polltax states.

Because all but a well-to-do minority are disfranchised by the polltax, it is comparatively easy for reactionary Congressmen from these states to be re-elected again and again. And, in fact, most of the members of Congress with greatest seniority are polltax Congressmen of this stripe.

To do a real job of "streamlining Congress" therefore, one of the first essentials is to do away with the polltax, so that the citizens of the polltax states may have an opportunity to elect representatives who really reflect their sentiments—and thus remove the dead-hand of the senior polltaxers who now exercise such undue influence in Congress.

The anti-polltax bill has been passed by the House and is now before the Senate. Urge your Senators to pass it without delay and to squelch any attempted filibuster.

What We Are Going To Do With Ourselves

By RAYMOND HOFSES, Editor, Reading Labor Advocate

Dorothy Thompson seems to be depressed by the lack of a British-American program for victory. In Germany she finds the natives quite subdued and stolidly obedient to whatever orders may be given them. But she also finds the democratic conquerors deplorably inept in the job of shaping the German people to a pattern that will make 70,000,000 vanquished men, women and children a credit to the human race and an asset to the future. Moreover, she questions whether we'll be any more efficient in handling victory over Japan when, as she puts it, that nation "falls into our arms like tons and tons of lead."

There are several reasons why powerful America is finding it difficult to deal with conquered peoples. But the chief reason is that, being a capitalist union, it is the purpose of our policymakers to deal with the economic rulers of Germany and not at all with the people themselves.

Unfortunately we are looking too much at the fallen foe and not enough at ourselves. Instead of asking, "What are we going to do with Germany and Japan?" we should be asking, "What are we going to do with ourselves; what can we do to use our strength for peace and justice?" And we're not asking that.

It will be remembered that Dorothy Thompson, who now deplores our weakness in victory, was one of those persons who urged the re-election of Franklin D. Roosevelt last year, when the

chief argument of the Roosevelt shouters was that the President was strong on "foreign policy." Well, what now? Where is that foreign policy? Where was it last November? Was it hidden inside the skull of one man? Had we Americans been so completely committed to the leader principle that foreign policy died with the leader? Remembering her campaign activities, it seems to us that Miss Thompson should do more than report facts. She should now be asked to explain.

"PATRIOTIC" BUSINESS MEN GYP TREASURY

For the last five or six years, the "insiders" who control big corporations, although they have very little invested, have been putting aside huge sums to provide pensions, principally for those officials who have been drawing enormous salaries.

These contributions to pension fund are charged up to "cost of operation." That means that Uncle Sam can't tax them. Now it develops that in this way the Public Treasury is losing about \$700,000,000 a year in taxes.

The stockholders are losing a little, but not much. You see, it's a choice between fattening the pension fund for men who should be able to pay for their own pensions and paying the money to Uncle Sam at a time when he is fighting a World War.

So these "patriotic" business men decide to gyp Uncle Sam. In addition, they are taking the old gentleman "to the cleaners" on war contracts. —Labor.

THE MARCH OF LABOR

THE FIRST RECORDED LABOR STRIKE IN AMERICA OCCURRED IN NEW YORK IN 1677. THE LICENSED CARTMEN COMBINED TO REFUSE FULL COMPLIANCE WHEN ORDERED TO REMOVE DIRT FROM THE STREETS FOR THREE-PENCE A LOAD, BUT WHEN THREATENED WITH DISCHARGE SUBMITTED AND PAID A FINE.

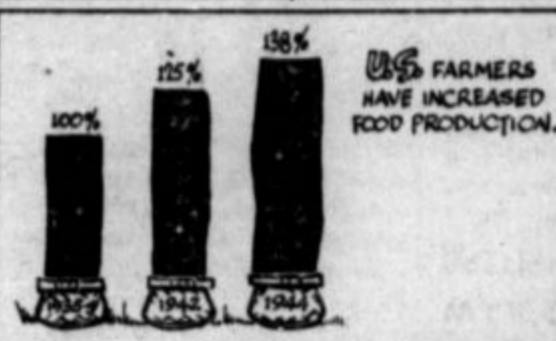
267
Herman

LABOR BACKS THE FIGHT AGAINST FASCISM — BUY BONDS!

THE HAPPINESS OF MEN CONSISTS IN LIFE. AND LIFE IS IN LABOR.

TO STOI
1826-1910

EVERY TIME YOU BUY A UNION LABEL PRODUCT YOU STRIKE A BLOW IN THE CAUSE OF ORGANIZED LABOR. THIS IS THE HAT UNION LABEL — INSIST ON IT!

Two Important Decisions

Two court decisions of major importance to all who work were handed down. One, from the U. S. Supreme Court, denied the right of states to cripple Labor Unions by forcing business representatives to become licensed. The other, from the Florida state supreme court, upheld the recent measure outlawing the Union shop in that state.

The licensing scheme of the big manufacturers, would place all Union business representatives under the control of state politicians who could put Unions out of business by refusing to issue licenses to representatives. Texas has such a law now, and Texas has more Labor trouble than other states today.

The anti-Union shop legislation is a more direct blow at Labor. Those in Labor who have fought through the long struggle for the right to organize and to bargain collectively, know that no Union can protect the rights, the wages and welfare of its members unless it can contract for the Union shop. If that right is denied, Unions will be hampered.

The passage of laws to put Unions out of business is not going to bring industrial peace. The American working people are not dumb slaves. Repressive measures which deny workers the right to unite for their own protection and for the advancement of their own economic interests will never stop progress. If however, we are to have industrial sanity, with true American cooperation between Labor and Management, and mutual confidence, Labor Unions must be encouraged, not hampered by crippling laws.

The southern states that have so eagerly led the way toward anti-labor legislation have not found the answer to their problems. They have merely made them more complicated.—The Progressive Miner.

"UNBRIDLED GRAFT AND CORRUPTION" CHARGED ON ARMY PROJECTS

Reckless waste of money and large-scale corruption on War Department and Maritime Commission projects were charged in the Senate by Senator Edward V. Robertson (Rep., Wyo.) and Senator George D. Aiken (Rep., Vt.).

The accusations are not new. Senator Aiken said that the Comptroller General had made five reports to Congress of corruption in deals with shipping companies. As an example of what had been revealed, Aiken said that the Maritime Commission sold to one shipping concern ice ships for \$356,000, which subsequently deteriorated to a value of \$202,000. When the war came on the Commission paid the company \$3,294,000 for the same five ships.

The Commission has paid shipping firms for ships lost at sea a hundred times their book value, Aiken asserted.

Senator Robertson charged "fantastic waste and graft" in the construction of the Alaskan highway, the Canal oil project and a highway in Honduras, all sponsored by the War Department.

The highway, he said, was divided into two sections, of about 80 miles each. The southern half was constructed by the Honduran Government, at a cost of less than \$2,000,000. The government-built road is a first-class construction comparing favorably with our finest highways.

The northern half was turned over by the War Department to a private construction firm. The work was abandoned after more than \$8,000,000 had been spent, and after it had become clear that the construction was abominable.

Robertson told the Senate the contractor had "milked" Uncle Sam to the tune of millions by renting to the army road-building equipment which Army maintenance men described as "the worst bunch of junk they had ever seen." Much the same situation exist-

ed on the Canadian highway and oil projects, Robertson asserted, but the graft was larger, because greater sums were involved.

Senator Aiken declared that President Truman, while a member of the Senate, became familiar with "much of the corruption and graft that occur in the government, and he voiced the hope that we will get some action from him just as soon as he has time to take it."—The New Leader.

WAR DIET AIDS BRITISH CHILDREN

Sir John Boyd Orr tells an interesting story of the effect of wartime diets on children in the "Tight Little Isle." He cites a study made in Glasgow. Boys of 13 are three-quarters of an inch taller and three pounds heavier on an average than were lads of similar age in the 1935-39 period.

Three times as many tots as before are coming to their fifth birthday with sound teeth, and the infant mortality rate is well below the peacetime level.

According to Sir John, the principal reason for the improved child health is that poorer class mothers and their youngsters are getting much more milk than ever before, because of British priority rules.

Sir John makes another interesting observation: "A steady round of oatmeal, potatoes and vegetables may be monotonous, but it's nutritious, too."

We have a lot to learn about diets. Perhaps many of the items of food we deem so essential are really not important. —Labor.

U. P. PROFITS

The Union Pacific, after paying all taxes and charges, had a net profit of \$15,662,000 for the first five months of this year. This is an increase of more than \$2,000,000, compared with the same period of last year.

IN THE WIND

From THE NATION

More than a thousand white Georgians prominent in business and the professions have signed a petition to Congress to establish a permanent Fair Employment Practice Commission and signatures are still coming in.

The John C. Winston Company, publishers of dictionaries, will omit the word "nigger" from all future editions, beginning with those copyrighted this year; other terms of racial opprobrium, such as "coon," "dago," "sheeney," and "wop," will be deleted as soon as is technically possible.

Moss A. Plunkett of Roanoke, Virginia, president of the Southern Electoral Reform League and a leader in the fight against the poll tax, will seek the Democratic nomination for Governor of Virginia at the primary on August 7. If he is elected it will be a blow to Senator Harry Flood Byrd, a leader of the anti-New Deal Democrats, who comes up for reelection next year. The present Governor, Colgate W. Darden, Jr., is an important part of the Byrd machine.

Publishers' Weekly for June 9 reports that the Treasury Department has ordered a copy of Stuart Chase's book "Where's the Money Coming From?"

This is from a letter to the San Francisco "Chronicle" of June 13: "The mere fact that we, as Americans, have suffered more and deprived ourselves of more of the necessities of life than any other people, save for the Chinese, perhaps, denotes that world leadership is our destiny. Furthermore, I suggest that the United Nations Conference should set aside a day during which the delegates might pay homage and respect to us, who have saved them from Nazism."

Legislative memo: R. H. 2328, which would close the mails to material inciting to racial prejudice, is now in the House Committee on Post Offices, headed by Thomas G. Burch of Virginia; H. J. Res. 173, which would authorize a Congressional investigation of Jim Crow baseball, is in the House Committee on Interstate and Foreign Commerce, headed by Clarence F. Lea of California.

TAX REDUCTION — FOR CORPORATIONS ONLY

The war is still raging and the nation is being called upon to continue its heavy wartime sacrifices, but relief is already in sight. However, relief for big corporations only.

The House Ways and Means Committee has reported legislation that will mean a tax saving of \$5,700,000,000 to corporations. The measure is described as "readjustment" to provide business "with quick relief from wartime levies."

The "quick relief" consists in a number of measures aimed at the reduction of the tax burden of concerns some of which are in the best financial condition in their history. It includes an increase in the exemption of corporations under the excess profits levy from \$31,000 to a few thousands, and will also mean a \$160,000 increase in their cash reserves. The Committee concedes that the effect of the bill will be a reduction of about \$1,600,000,000 in taxes on 1944 and 1945 incomes.

It may be pertinent to ask—who is to fill this gap?

It may be also pertinent to keep in mind that the same legislators who endorse "relief" to big concerns are unflinching in their opposition to wage increases proposed by the AFL and CIO.

AUSTRIA

The Western Allied Military Government in Austria has appointed a Dr. Ludwig Drexler as a special advisor on financial questions. Dr. Drexler is a former Minister of Finance in Schuschnigg's cabinet and was a leading member of the "Heimwehr" i.e. of the semi-fascist organization that suppressed the Austrian labor movement in 1934.

54 BILLION IN "RED"

Uncle Sam has closed his books for the fiscal year 1945. He finds he spent nearly 100 billion dollars and collected about 46 billion. Both figures are world records.

It is not necessary to be garrulous in order to be entertaining.—A. L. Jack.

TAX REDUCTIONS AND TAX REFUNDS

The vigorous propaganda for early tax reductions aims at abolishing the excess profits tax as soon as possible and at a substantial lowering of this tax in the meantime. It seems to be a foregone conclusion that these changes will soon be made.

In an important study published by the National Planning Association, "Business Reserves for Postwar Survival," Mark S. Massel shows the other side of the picture.

He demonstrates that, quite apart from abolishing or reducing the excess profits tax in the future, those measures which are already in effect regarding excess profits taxes are apt to create, in conjunction with other tax measures, great inequities in favor of big monopolistic enterprises.

If several provisions of the present laws are continued, considerable amounts of wartime taxes may be returned to companies which were very prosperous during the war, Mr. Massel holds. Such provisions concern the direct refund of 10 per cent of the excess profits tax, as well as the right to carry back operating losses and back excess profit credits and to reopen the returns of taxpayers on account of inventory valuation.

Since most of such postwar refunds would be made to companies which were especially prosperous during the war, they might have an appreciable effect on competitive relations, Massel points out. Companies which have suffered during the war and are not in the excess profits brackets may be in a precarious competitive position after the war because of a loss of productive organization and of access to markets, inability to keep up with technical developments, shortages of funds, and increases in debt. "The addition of Governmental refunds to the treasuries of their prosperous competitors would militate against their survival," Massel contends.

Massel thinks "that excess profits taxes should only be reduced for efficient producers of essential supplies." Profit incentives which are afforded by tax reduction should be linked with contract renegotiation and price control in order to maintain only such profit incentives as are at the same time of use to the whole economy.

The possible postwar refunds do not seem to provide the right inducements: "they may neither help war production and inflation controls nor effectively limit the war profiteering," Massel concludes.—The Brewery Worker.

Colonial Peoples Will Remain Under The Old Standards and Old Rules

Except for one section, which seems to safeguard Jewish rights in Palestine, we see nothing to commend and much to deplore in the so-called United Nations charter for colonial peoples. The trusteeship idea emerges as a glamorous fraud, a maximum cover for standard imperialism but hardly even a meager concession to the just aspirations for self-rule and self-development of 750,000,000 colonial and colored peoples. The powers may annex whatever colonial territories of the Axis they feel necessary to their security; this takes care of our Pacific islands. Whether any conquered territory or existing mandate is placed under the new trusteeship council will depend entirely on the possessing or mandatory power. There is no provision for native representation on the council, or for a right to appeal to it, or for the right of dependent peoples to request an investigation of their grievances. The principal change, so far as dependent peoples are concerned, is that the great powers are permitted to fortify colonial areas and to levy on their population and resources for the defense of the empire which holds them in fief. The powers could not do this under the League mandate system; that is, they could not do it legally; they did do it covertly. Hardly a historic reform.

WORTH A FAIR TRIAL

It has been estimated that the direct cost of World War II to all nations involved has already gone considerably past the trillion-dollar mark, with billions more to be added as the war in the Pacific continues. The cost of human lives is still to be reckoned, not in monetary value but in terms of heartbreak and sorrow, suffering and pain. It too, will reach a high figure.

Any plan—such as the United Nations proposed peace organization—which promises to keep the world at peace and prevent a future repetition of this criminal waste of life and goods is worth a fair trial, and those of us who want no more wars after this one ends should do our utmost to see that it is given a fair trial.—The Brewery Worker.

14,500,000 UNION MEMBERS

Organized labor has reached its greatest strength in American history, the U. S. Department of Labor announced.

"Some 14,500,000 workers were employed under collective bargaining contracts in January, 1945, according to a study made by the Bureau of Labor Statistics. At the beginning of 1943, BLS reported that there were 13,000,000 workers under union contracts. In 1939 there were 8,000,000 U. S. workers covered by union contracts. BLS said in an official report in October of that year.

During the year 1944 there was an increase of more than 500,000 workers covered by union contracts. This "was equivalent to a 4.5 per cent rise in the proportion of unemployed covered by agreements," according to the "Monthly Labor Review."

LIQUOR FIRM'S PROFITS BOOSTED 100 PERCENT

That liquor interests are "sitting pretty" under regulations of the Office of Price Administration is abundantly demonstrated by a report by Distillers' Corporation-Seagrams, Ltd., showing a seven-fold increase in profits for the quarter ending April 30 over the same period last year.

Distillers are permitted by O. P. A. to adulterate their product at will and to charge prices two or three times higher than those prevailing before the war.

RAIL REVENUES GAIN

Freight and passenger revenues of the railroads hit \$655,282,389 in May, a gain of more than \$4,000,000 compared with the same month last year, the A. A. R. reported this week.

HOUSE BILL AIMED AT ALIEN TAX DODGERS

Refugee aliens who "are getting rich on stock market speculations and real estate deals" will pay the same taxes as American citizens if Congress approves a bill offered by Congressman James Greelan (Dem., Conn.).

Greelan said refugees "living a life of luxury" in this country, occupying the best suites in the most exclusive hotels, are dodging taxes by claiming they are not operating businesses. Many of them, the solon added, have made huge profits on their speculations.—Labor.

1,000 YEARS

You may stop worrying about the possibility of our oil resources petering out.

America has coal and lignite enough to meet our gasoline needs for 1,000 years, besides supplying demands for hard fuel, according to testimony before the Senate Petroleum Resources Committee.

Government experiments have demonstrated, it was said, that the gasoline can be extracted at a cost not much greater than motorists are now paying.

TWO MILLION JOBLESS IN AUGUST

Two million workers will be without jobs early in August. That is the unpleasant prediction of Paul V. McNutt, manpower commissioner.

He told a Washington audience this week that layoffs will be relatively heavy during July, but he voiced hope that by November the number of unemployed will drop to 1,300,000. Beyond that he declined to hazard a guess.